

Nr 6 1957
39 ÅRG.

UPPLAGA 13.300 EX.

BRANDKÅRS- tidokrift

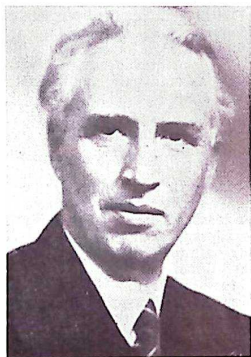
ORGAN FÖR SVENSKA BRANDKÄRERNAS RIKSFÖRBUND
REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS EKBERG

JAKOBSGATAN 14, STOCKHOLM C - TELEFON 21 36 06 - POSTGIROKONTO NR 4870

Ny ordförande i Riksförbundet

Landsbövding Eije Mossberg

Landsbövding Allan Nordenstam.

Av föredragningslistan vid Svenska Brandkärernas Riksförbunds årsmöte den 13 juni i Falun framgick, att avsägelse förelåg från ordföranden, landsbövding Eije Mossberg, i samband med dennes inträde som direktör i Svenska Cellulosa AB. Förbundets tacksambet för landsbövding Mossbergs intensiva arbete till Förbundets fromma tolkades vid årsmötet av vice ordföranden, direktör E. Lindbohm, som därvid även kunde överlämna Förbundets högsta utmärkelsetecken, guldmedaljen, till den högt uppskattade avgående ordföranden.

Till ny ordförande i Riksförbundet utsåg årsmötet landsbövdingen i Jönköpings län, Allan Nordenstam. Sveriges alla brandkärver samlas i en varm välkomsthälsning till den nye ordföranden.

Landshövding Eije Mossberg hyllad

Vid årsmötet den 13 juni i Falun byllades landshövding Eije Mossberg av vice ordföranden, direktör Einar Lindbohm, som yttrade följande:

Då styrelserna i Svenska Brandkärernas Riksförbund och Svenska Brandskyddsforeningen i slutet av förra året i samråd beslöt att gemensamt förlägga årsmötet 1957 till Falun, skedde det givetvis i fullt samförstånd med de båda systerorganisationernas ordförande, tillika hövding i det län, i vars residenstad vi sålunda skulle samlas. Sällan har den alltid segslitna frågan om platsval för ett kommande årsmöte med större lätthet låtit sig lösas än vad den gången blev fallet, ty sällan var väl mötesplatsens attraktivitet för våra föreningsmedlemmar landet runt mera uppenbar. Inte nog med att ett besök i det fagra Dalarna mitt i försommarens fågning för varje svensk är en stark lockelse och en garanti om stor tillfredsställelse. Därtill kom ju nämligen den för alla föreningsmedlemmar glada förhoppningen att få sluta upp kring vår käre ordförande och hylla honom på den plats, där han utövade sin höga ämbetsmannagärning och önska honom god fortsättning såväl i det allmänna som i brandskyddets maktpåliggande värv.

Allting tydde sålunda på att vårt nu pågående årsmöte skulle gestalta sig såsom en i sitt slag sällsynt ogrumlad glädjekälla.

Tyvärr har våra förhoppningar icke helt gått i uppfyllelse. Visst har Dalabygden infriat alla förväntningar i avseende på naturens fågning och försommarens önskeväder. Vi har också liksom flera gånger förr haft tillfredsställelsen samlas under vår år ifrån är allmer uppskattade ordförandes, landshövding Mossbergs egid. Men malörten i glädjebägaren åstadkommes av det faktum att detta årsmöte är det sista, varunder vi får åtnjuta Eije Mossbergs ledareskap.

De icke fullt fem år som förflytit sedan han 1952 accepterade en sällsynt enig kallelse till ordförandeposten i såväl Svenska Brandkärernas Riksförbund som Svenska Brandskyddsforeningen har utmärkts av en osedvanligt sjudande verksamhet inom våra föreningar. Jag behöver endast erinra om sådana företeelser som industriebekningens rationalisering, den långa serien av skyddsveckor under regi av "industrins säkerhetstjänst", spannmålslagerhus- och svevningsskampanjerna, det definitiva genombrottet för brandskyddsundervisning i olika slag av skolor, ingripande i frågor om höghus, eldfarliga oljor och plast, dammexplosionsfaran, den intensifierade motorsprutskontrollen och standardiseringen av brandmateriel, informationerna till brandlagsrevisionen samt sist men inte minst den alltjämt pågående striden för det frivilliga brandskyddets fortsatta tillvaro, vållad av de orimliga skattelagarna.

Detta är endast ett axplock bland mängden av

brandskyddsfrågor som under dessa knappt fem år i grund penetrerats av vår skicklige och flyhänte ordförande och som av honom i flertalet fall givits en utsökt personlig prägel, en finish till stor bätnad för deras framgångsrika lösning och fortgång. Att han dessutom så ofta rimligen kunnat ske utstrålat sin charm och talemått är blott vid våra årsmöten utan även vid de talrika sammankomsterna med styrelser och utskott erinra vi oss med glädje och tacksamhet.

Hur han har kunnat underhålla detta intensiva intresse för de båda systerföreningarna samtidigt med att mängder av maktpåliggande omsorger ålegat honom i det allmänna tjänst är en olöst gåta. Jämfört med den arbetsbörda som han under dessa år pålagt sig torde hans nya arbetsfält komma att te sig som rena bekvämligheten. Trots den grämlöse vi känner inför den förlust vi nu lider, bringar vi Eije Mossberg en jättebukett av lyckönskningar inför hans nya verksamhet i toppen av det svenska näringslivet. Det torde inte vara ur vägen framhålla att med denna befattning också sammanhänger vissa omsorger av brandskyddsnatur. Vi hoppas därför att den blivande chefen för Svenska Cellulosabolaget då och då skall känna sig manad att åternyta kontakten med sina hängivna vänner och f. d. arbetskolleger på brandskyddsområdet.

Vid de enskilda årsmöten som tidigare idag ägt rum dels med Svenska Brandkärernas Riksförbund, dels med Svenska Brandskyddsforeningen har de båda organisationerna var för sig som en ringa gård av tacksamhet och aktning kallat sin avgående ordförande till hedersledamot. Med detta dubbla hedersledamotskap är förknippat ett oefttergivligt villkor. Det är att hedersledamoten ifråga skall lydigt hörsamma de kallelser till möten och samkväm som brandskyddsorganisationerna framöver kommer att rikta till honom.

Emellertid har styrelserna för de båda systerföreningarna i sin hand möjligheten att ytterligare manifesteras sin uppskattning av sällsynt förtjänstfull verksamhet till brandförvarets respektive brandskyddets fromma. Detta kan ske genom utdelning av respektive föreningars förtjänstmedaljer. Jag har fått i uppdrag att tillkännagiva, att såväl Brandkärernas Riksförbunds förtjänstmedalj i guld som Brandskyddsforeningens industribrandskyddsmedalj i guld denna dag tillerkänts landshövding Eije Mossberg, allt i förhoppningen att dessa båda hederstecken skall varaktigt erinra honom om den djupa tacksamhet som ägnas deras avgående ordförande efter ett tyvärr alltför kort men desto mera strålande ledarskap.

Förslaget till ny oljeförordning

Svenska Brandkårernas Riksförbund och Svenska Brandskyddsföreningen har gemensamt avgivit nedanstående yttrande över förslaget till ny oljeförordning.

Med skrivelse av den 3 januari 1957 har Svenska Brandskyddsföreningen och Svenska Brandkårernas Riksförbund beretts tillfälle att avgiva yttrande över 1951 års oljeutrednings betänkande "Brandfarliga varor" (SOU 1956: 50 och 51). Med anledning härav får nämnda organisationer anföra följande.

Allmänna synpunkter.

Behovet av nya bestämmelser för brandfarliga vätskor har gjort sig alltmera kännbart allt efter som hanteringen av sådana vätskor, särskilt under de senaste 10 åren, kraftigt ökat i omfattning. Betänkandet är ur denna synpunkt att hälsa med tillfredsställelse.

Beträffande *dispositionen* av de nya bestämmelserna synes det riktigt med hänsyn till frågekomplexets stora omfattning och tekniska natur att i själva förordningen icke intages bestämmelser av mera detaljbetonad karaktär utan att dessa utformas såsom tillämpningsföreskrifter eller anvisningar av den centrala myndigheten. Det är då emellertid av betydelse, att dessa föreskrifter eller anvisningar i största möjliga utsträckning blir bindande och ej endast rådgivande. Detta är så mycket viktigare, som tillämpningen av föreskrifterna enligt förslaget skulle komma att i stor utsträckning åvila byggnadsnämnderna och brandcheferna, vilka icke alltid — t. ex. på landsbygden — besitter större sakkunskap och erfarenhet rörande brandriskerna i samband med hantering av brandfarliga vätskor.

Utredningen har förklarat, att man av olika skäl velat offentliggöra sitt betänkande till förordning redan nu, innan man hunnit utarbeta anvisningar. Brandskyddsföreningen och Riksförbundet instämmer i utredningens åsikt att det varit önskvärt att ha kännedom om anvisningarnas principiella innehåll vid bedömningen av förslaget till förordning. En sådan bedömning kan nämligen icke bli fullständig eller riktig utan kännedom om anvisningarna. Då en sådan bedömning nu ändock göres, sker detta med reservation för den inverkan, som innehållet i anvisningarna kan få på de båda organisationernas ställningstagande till författningsförslaget. Föreningen och förbundet anser det i anslutning härtill självklart, att, när de viktigaste tillämpningsanvisningarna föreligger i förslag, dessa underställas även icke

statlig brandexpertis, innan de fastställas. Vidare synes det uppenbart, att förordningen under inga förhållanden får träda i kraft, förrän dessa anvisningar eller föreskrifter äro färdiga.

Utredningsmannen anser, att den nya förordningen bör kunna *fastställas* av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande och anför som skäl härför, att förslaget "icke innebär några egentliga ingrepp i medborgarnas frihet eller egendom". Detta uttalande förefaller egendomligt med hänsyn till att utredningen på annat ställe talar om svårigheten att avväga de ekonomiska intressena mot säkerhetsintressena och till att utredningen låtit utarbeta två bilagor i del II, som särskilt berör den ekonomiska betydelsen av skyddsavstånd resp. cisternavstånd.

Betänkandets förslag till *administration* av förordningen innebär dels en ökad decentralisering och dels ett överflyttande av hithörande ärenden från de polisära myndigheterna till byggnads- och brandmyndigheterna. Denna omläggning synes såtillvida riktig, som den dels medger en smidigare handläggning av ärendena, dels medför att såväl bedömande som beslut framför allt i de större och medelstora städerna kommer att vila på mera tekniskt inriktade myndigheter. Däremot kan enligt de båda organisationernas uppfattning förslaget till en generell decentralisering innebära vissa olägenheter särskilt i mindre städer och landskommuner.

Detta uttalande grundar sig på den avsevärda *skillnaden i kompetens, som nu gällande brandlagstiftning fordrar hos brandcheferna* i de större städerna jämfört med dem i mindre samhällen och på landet. I de större städerna har brandcheferna utbildning enligt Statens Brandskolas kategori I eller därmed jämförlig utbildning. I de mindre samhällena har brandcheferna som regel utbildning enligt kategori II eller III. Skillnaden i utbildning mellan å ena sidan kategori I och å andra sidan kategori II och III är bl. a. beträffande brandfarliga vätskor avsevärd.

Stor skillnad föreligger även mellan byggnadsnämndernas kompetens och befogenheter på olika orter. Resultatet härav kan bliva en betydande skillnad mellan det sätt, varpå säkerhetssynpunkterna kommer att bedömas i större samhällen och på landsbygden.

Samtidigt som utredningens önskemål om största smidighet i förordningens administration är förstärkt, är det enligt Brandskyddsföreningens och Riksförbundets bestämda mening nödvändigt, att förslaget på denna punkt *omarbetas*, så att skäligen hänsyn tagas till säkerhetssynpunkterna även i mindre samhällen och på landsbygden, detta så mycket mera som lagring av oljor även i betydande kvantiteter sker utanför de stora oljehamnarna.

I samband med ovan anförda synpunkter på förordningens administration vill vi fästa uppmärksamheten på en tydlig *tendens att inrätta oljehamnar* invid industrierna utmed vår kust. Det kan ifrågasättas, om icke inrättande av sådana lager *bör förenas med krav på byggnadsreglering av området* efter någon av de former, som angives i byggnadsstadgan. Härigenom kommer högre myndigheter att inkopplas och en sund utveckling för vederbörande industrisamhällen att befrämjas.

Med tillfredsställelse tillstyrkes utredningens förslag, att *Riksbrandinspektören* skall höras i viktigare frågor.

Utredningen har även framfört vissa synpunkter på *Sprängämnesinspektionens organisation*. Föreningen och förbundet önskar därvid särskilt understrika betydelsen av att Sprängämnesinspektionen blir en självständig byrå under Kommerskollegium i stället för att som nu höra till Industribyrån, som ju härigenom har att samtidigt svara för säkerheten och tillgodose oljeindustriens ekonomiska intressen. Beträffande Sprängämnesinspektionens personaltillgång har det sedan länge i berörda kretsar varit känt, att denna varit alltför ringa. Utredningen har här föreslagit utökning med en byrådirektör, som skulle handhåva ärenden rörande brännbara vätskor. Härvid säger utredningen, att den är medveten om, att en ökad belastning av ärenden är att vänta vid tiden närmast efter den nya förordningens ikraftträdande, men att belastningen sedan kommer att sjunka. Brandskyddsföreningen och Riksförbundet kan icke dela denna uppfattning utan anser, att man visserligen kan räkna med ökad arbetsbelastning efter förordningens ikraftträdande, men att denna belastning troligen kommer att bli mer eller mindre permanent även i fortsättningen, detta särskilt som användningen av brandfarliga vätskor väl fortfarande visar kraftig tendens till ökning.

Tekniska synpunkter på de föreslagna bestämmelserna.

1: 5 §. Anledning synes icke föreligga att undantaga sjukvårdsinrättningar från förordningens bestämmelser. Skulle så ändock komma att ske, bör

föresättningen härför vara, att man önskar skärpa bestämmelserna.

2: 2 §. Föreningen och förbundet uttalar sin tillfredsställelse med att begreppet brandfarliga vätskor utvidgats så som skett i utredningens förslag. Detta torde komma att bidra till minskade brandskador. Beträffande indelningen i klasser tillstyrkes anslutning till det av FN framlagda förslaget, kompletterat med den av utredningen föreslagna klass 3 mellan 60,5°—100° C och klass 4, som omfattar särskilt utsedda ämnen. Det bör härvid framhållas, att införande av klass 4 icke innefattar en generell utvidgning av förordningen utan endast är en nomanklaturfråga för de ämnen, som Kommerskollegium kan komma att fastställa särskilda bestämmelser för trots att de icke hör till de egentliga klasserna 1—3.

Enligt definitionerna, jämförda med 2: 2 §, faller icke kondenserade petroleumgaser (butan, propan o. d.) under förordningen. Enligt 2: 3 § synes dock Kommerskollegium kunna förklara, att dessa gaser skall jämföras med brandfarliga vätska av viss klass och avdelning. Enligt nuvarande förordning har Kollegium år 1939 förklarat, att dessa gaser i tillämpliga delar skall behandlas som eldfarliga oljor av första klass.

Det är enligt föreningens och förbundets uppfattning anmärkningsvärt, att dessa gaser icke är medtagna i förslaget med hänsyn till deras brand- och explosionsfarlighet. Dessa gaser användes dock i dag i stor omfattning och deras användning torde komma att öka ytterligare i fortsättningen. De har icke heller enbart en speciell industriell användning, utan nyttjas även i stigande utsträckning för hushållsändamål. Ett stort antal skador genom explosion eller brand har redan inträffat vid användande av dessa gaser. Det är därför angeläget, att bestämmelser för kondenserade petroleumgaser intages redan i den grundläggande förordningen.

2: 3 §. Det förutsattes, att ärenden enligt denna § handlägges i samråd med Riksbrandinspektören i enlighet med 3: 2 §.

3: 1 §. Andra stycket bör ändras så att anmälan innan arbetet igångsättes skall lämnas inte endast till Sprängämnesinspektionen utan även till byggnadsnämnd resp. brandchef. Så sker redan nu beträffande byggnader för statens räkning.

Det ifrågasättes även starkt, om det är riktigt att underlåta att till brandchefen anmäla hemliga lager. Som ett exempel på riskerna av sådan underlåtenhet kan pekas på den brand med åtföljande svåra min-explosion, som inträffade år 1951 vid en av danska marinens anläggningar i Köpenhamn. Vid denna explosion omkom ett stort antal av brandkårens per-

sonal och den kanske främsta orsaken härtill var, att brandkåren icke hållits underrättad om de risker, som fanns inom anläggningen.

Även om det givetvis är önskvärt, att kännedom om hemliga lager i största möjliga utsträckning begränsas, bör dock vederbörande brandchef underrättas. Han bör få kännedom om dylikt lager redan innan det inrättas för att bedöma dels om lagret kan innebära hot mot omgivningen och dels om omgivningen kan hota lagret. Man kan nämligen icke förutsätta, att de statliga myndigheterna alltid har tillgång till brandexpertis för bedömning av dessa frågor.

3: 3 §. Handlingar, som här omnämnas, bör fogas även till sådan anmälan, som enligt 3: 1 § skall ske till Sprängämnesinspektionen.

3: 4 §. Staten bör ha samma skyldighet som enskild sökande gentemot grannar.

3: 5 §. Det synes vara en onödig omgång, att Sprängämnesinspektören skall höra brandchefen. Byggnadsnämnden bör när den inhämtar anvisningar från Sprängämnesinspektören kunna bifoga yttrande från brandchefen. Så torde redan i många fall tillämpas i praktiken.

3: 7 §. Anmälan synes böra ske *innan* ändring vidtages.

3: 10 §. Enligt föreningens och förbundets uppfattning tager man här alltför stor hänsyn till den, som bryter mot villkoren för tillståndet. Lämpligare synes vara, att genom vanlig brandsyn eller besiktning jämlikt brandstadgan 8: 4 § lägga tillståndshavaren att rätta till missförhållandena. Denne har sedan möjlighet att klaga på vanligt sätt, varvid även Sprängämnesinspektionen blir inkopplad. Det av utredningen föreslagna förfarings sättet kan leda till allvarligt missbruk.

Mom. 4 tillstyrkes.

3: 11 §. Kommerskollegium förutsättes ge anvisningar om efter vilka normer föreståndare skall godkännas av brandchefen. Beträffande sista stycket erinras om vad som anförts under 3: 1 §. Föreståndaren bör vara känd av brandchefen.

3: 13 §. Det ifrågasättes, om icke här berörda anvisningar från Kommerskollegium även borde omfattas föreskrifter och råd till undvikande av bränder vid *användningen* av de tyngre oljorna hos *konsumenterna*. Eldningsoljor och oljor för hydrauliska ändamål användes i allt större omfattning inom industrien och har särskilt under senare år orsakat stora brandskador. Man kan särskilt peka på de fall, där olja under tryck trängt ut genom brustna rör eller förstörda packningar och sedan antänts av heta föremål i närheten. För eldningsoljorna finns

visserligen oljeeldningsanvisningar men dessa tar icke tillräcklig hänsyn till de risker det här är fråga om. För hydrauliska oljor finns över huvud taget icke några säkerhetsföreskrifter. Brandskyddsföreningen och Riksförbundet får därför hemställa, att Kommerskollegium vid utarbetande av anvisningar enligt bestämmelserna i 3: 13 §, även tar hänsyn till nyssnämnda risker.

3: 14 §. Förteckningen är ett oundgängligt verktyg för tillämpning av förordningen och bör utkomma samtidigt med denna och anvisningarna eller dessförinnan. Förteckningen bör löpande kompletteras. Det torde vara av värde, om i förteckningen över ämnen, som upptages i klass 4, särskilda vägledande upplysningar anges t. ex. beträffande lämplig släckningsmetod.

3: 19 §. Här erinras om den inspektion, som regelbundet sker genom den i brandlagstiftningen föreskrivna brandsynen.

4: 2 §. Även tillfälliga lager kan i vissa fall vara mycket brandfarliga. Detta torde särskilt vara fallet i hamnarna, där brandcheferna redan nu enligt rådande praxis brukar lägga vederbörande att bevaka sådana upplag. Lämpliga bestämmelser härom bör därför intagas i förordningen resp. anvisningarna.

4: 4 §. Till en början må här påpekas, att bestämmelserna om fritt förråd till en del kan bli beroende av vad tillämpningsanvisningarna kommer att innehålla om förvaringssättet.

Vidare må framhållas, att enligt Brandskyddsföreningens och Riksförbundets uppfattning är utredningens förslag här alldeles för liberalt med tanke på att det är fråga om förråd, som personer utan särskild kännedom om riskerna får inneha. I princip bör här endast tillåtas mycket små kvantiteter. Önskar någon inneha större mängd, kan detta ske som anmält förråd och enligt de särskilda föreskrifter, som kommer att utfärdas härom av Kommerskollegium. Utredningen synes icke heller ha förebrott några motiv för de kvantiteter, som föreslagits. En översyn i skärpande syfte synes här vara nödvändig.

Beträffande detaljerna i förslaget till fritt förråd ifrågasättes bl. a., om det i en bostadslägenhet som regel verkligen föreligger behov av en så stor kvantitet av den farligaste klassens vätskor som 5 liter. Likaså är det de båda organisationernas uppfattning, att de föreslagna maximikvantiteterna för garage är för stora. Det kan nämligen icke vara lämpligt att förvara dessa mängder i garage enbart därför att garage uppförda enligt garagebestämmelserna är utförda med viss motståndsförmåga mot brand. Det bör här även beaktas, att de nuvarande garagebestämmelserna är under omarbetning inom Kungl. Bygg-

nadsstyrelsen och att mycket tyder på, att de nya bestämmelserna kommer att mildras jämfört med de nuvarande. Dessutom erinras om att på landsbygden gäller icke garageföreskrifterna. Garagen bör därför enligt vår uppfattning hållas fria från andra brandfarliga vätskor än sådana mindre kvantiteter, som utgör reservbränsle för fordon.

Under "förvaring inomhus", punkten "dessutom sammanlagt i varje byggnad" ifrågasättes vilka byggnader detta avser. Bl. a. kan det i många fall vara önskvärdt att förvara t. ex. fotogen i ett uthus istället för i bostadslägenhet, trots att uthuset kanske icke är "brandsäkert" avskilt från andra byggnader. Bestämmelserna under denna punkt bör sålunda förtydligas.

I källare, som är belägen mer än 1 trappa under jord, bör förråd av brandfarlig vara överhuvud undvikas. Undantag bör dock kunna ske för eldningsolja i enlighet med de bestämmelser, som Kommerskollegium kommer att utfärda enligt 4: 6 §, 1 mom.

Även beträffande uppläggning av fritt förråd *utomhus* ifrågasättes lämpligheten av att inom planlagt samhälle tillåta de kvantiteter det här är fråga om.

Ett särskilt problem synes de s. k. farmaggregaten utgöra. Enligt förslaget får inom oplanerat område farmaggregat med avsevärda kvantiteter brandfarliga vätskor placeras intill byggnad utan några som helst avståndsbestämmelser.

Det förhållandet att tappningen från farmaggregaten på landet vanligen sker av personer, som ej är förtrogna med riskerna vid hantering av brandfarliga vätskor, medför ofta att bränder uppstår just i samband med sådan tappning med åtföljande fara för brandspridning till närbelägna byggnader. Med hänsyn till landsbygdsbrandkårernas ofta begränsade personella och materiella resurser innebär vidare förekomsten av ett farmaggregat intill en brinnande byggnad ett riskmoment, som verkar hämmande på räddnings- och släckningsarbetet och som utgör en väsentlig fara för personskador.

Det är därför enligt de båda organisationernas bestämda uppfattning otillfredsställande ur säkerhetsynpunkt att tillåta s. k. farmaggregat i fritt förråd utan några bestämmelser om fria minimiavstånd till byggnader.

Enligt utredningens förslag skall fritt förråd *utomhus* (t. ex. ett fat bensin) ligga på minst 12 m. avstånd från byggnad, medan 3.000 l. bensin i farmaggregat får ligga omedelbart intill bostadshus, ekonomihus, pannhus o. s. v. Då man kan utgå ifrån, att Kommerskollegii anvisningar för oljeeldning kommer att liksom de nu tillämpade anvisningarna

innefatta avståndsbestämmelser till bränsletank, synes även här en inkonsekvens föreligga. Något driftstekniskt eller ekonomiskt hinder torde inte föreligga för ett rimligt avstånd mellan farmaggregat och byggnader. Uttrymmet för en sådan placering torde vanligen inte saknas och praktiska skäl föranleder ofta, att farmaggregat placeras intill en uppfartsväg för att underlätta framkomligheten till såväl tankning som påfyllning av bränsle. Det måste sålunda anses fullt motiverat att utnyttja möjligheterna till ett förbättrat förebyggande brandskydd genom att här stadga ett avstånd på t. ex. 12 m. I valt fall saknas motiv för att frångå nu gällande bestämmelser om 10 m. avstånd. — För speciella fall kan ett dispensförfarande tillämpas.

Det är önskvärdt, att begreppet "farmaggregat" närmare definieras.

4: 5 §. Den föreslagna anordningen med förvaringsenheter tillstyrkes.

4: 6 §, 1 mom. Anmälan bör ske *innan* sådant förråd tages i bruk. Härigenom kan brandchefen kontrollera om förrådet kommer att fylla Kommerskollegii anvisningar, varjämte förrådets ägare i många fall torde bli besparade kostnader för ändringar, som kanske måste ske, om anmälan och därav följande inspektion sker först i efterhand.

3 mom. Förslaget om anläggningsplan innebär den fördelen, att de missförhållanden, som hittills i många fall förekommit i form av mer eller mindre planlösa utbyggnader av stora lagerområden, för framtiden torde kunna undvikas. Förslaget tillstyrkes därför livligt. Samtidigt måste emellertid framhållas, att godkännande av en anläggningsplan endast bör innebära, att vid framtida utbyggnad enligt planen ärendet icke behöver granskas på nytt ur oljesynpunkt, såvida icke planen undergått avsevärda förändringar. Har så skett, skall ny anläggningsplan fastställas. Däremot bör byggnadslov begäras i vanlig ordning för varje nytt objekt, så att alla andra med byggnadslov förbundna bedömanden kan ske. Utredningens förslag bör ändras så, att detta klart framgår.

Det synes även önskvärdt, att systemet med anläggningsplan kommer till användning redan nu, innan förordningen trätt i kraft med hänsyn till att en sådan plan är en allmänt praktiskt önskvärd åtgärd, som kan genomföras utan lagändring. Vi har därför tillåtit oss fästa Sprängämnesinspektörens uppmärksamhet därpå.

4: 7 §, 1 mom. Meningen i sista raden bör förtydligas, så att det klart framgår att brandförsvaret på platsen avser det totala brandförsvaret på orten.

3 mom. De föreslagna skyddsavstånden synes in-

HERRAR BRANDCHEFER!

Köp ej någon brandjeep utan att först ha fått offerert på **Brissmans Slangutläggningsjeep** Pat. nr 153065

Denna JEEP bygges som standard på LAND-ROVER PICK-UP-Chassi lik vidstående bild. Överst ett plåtklätt lastflak med galv. stålörsräck runt om, i mitten vår pat. slangutläggningslåda som rymmer 800 meter 76 eller 63 mm linesslang, vid sidorna är fack för diverse materiel samt för smalslang. Flaket är avsett för extra materiel, som kan erfordras vid olika eldsvådor samt för hemtransport av begagnad slang. De 800 meter slang, som ligger i lådan, kan köras ut på en minut av en man, vilket blir minst 10 gånger fortare än 10 man lägger ut samma längd för hand. Genom att länstyrelserna merendels går med på att manskapsstyrka vid kår får minskas med 2—3 man, när maskinell slangutläggare anskaffas, så betalar JEEPEN sig själv på några år och dessutom blir beredskapen mycket snabbare. Jeepen är 4-hjulsdriven och går mycket bra i terräng.

BEGÅR OFFERT!

Vi har levererat slangutläggningsjeep till nedanstående kärer under den senaste tiden:

Bollebygds Brandkår	Laholms Brandkår	Torns Brandkår	Stångby
Bromölla "	Lönshoda "	2 st. Torups "	"
Båstads "	Moholms "	Tvååkers "	"
Bräkne-Hoby "	Nickala "	Ullareds "	"
Dalstorps "	Oxelösunds "	Vagnhärad's "	"
Falkenberg's "	Piteå "	m. fl.	"
Fegens "	Siljansnäs "		
Frändefors "	Simlångsdalens "		
Fröjereds "	Skällinge "		
Hurva "	2 st. Svalövs "		
Knislinge "			

Frontpump går bra att montera och andra typer på överbyggnaden offereras!

Nyhet! Enhetsstrålrör.

Strålrör med 7—10 och 14 mm munstycksöppning,

(munstyckena är de, vilka föreslås som svensk standard). Hel stråle samt lång och kort spridd stråle erhålles genom en vridning på handtaget. Strålröret har ingen sil och inga småhål, som täppas igen av orent vatten och ingen kik, som går trögt, då avstängning och skiftning av strålarna sker av en slidventil, som påverkas av en hävarm. Trögheten i vridmomentet kan installas efter önskan och påverkas ej av höga tryck. — Riktpris kr. 115:— . Strålröret erhålles på öppet köp för provning.

All övrig brandmateriel till låga priser!

BRISSMANS BRANDREDSKAP
HALMSTAD

Telefon 133 33

Teknisk Triumf

*vår termokontakt
för automatiskt brandalarm
är oöverträffad*

**SENSATIONELLT
SNABBUTLÖSANDE**

**UTBYTBAR
ALARMKROPP GER
STÄNDIG BRANDBEREDSKAP**

AUTOMATISKT BRANDALARM A-B.

10 års erfarenhet

FABRIK- och HUVUDKONTOR

MALMKÖPING

Tel. Växel 338

STOCKHOLM

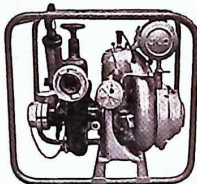
Bråvällagatan 8

Tel. 32 08 88

GÖTEBORG

Tel. 19 15 55

Ziegler

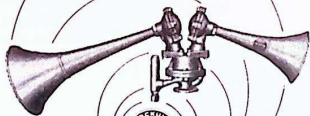

TS 2 med ILO-motor

LÄTTMETALL
FRONTPUMPAR TRAKTORPUMPAR
LUFKYLDA MOTORSPRUTOR
LÄNSPUMPAR
BEGÄR OFFERT
EWERT WILHELMSSON
BRANDREDSKAP
VAGNHÄRAD Tel. 29
STOCKHOLM 5V, Ekensbergsvägen 58, Tel. 18 41 17
TIERP, Torggatan 6, Tel. 273, 756

SUPERTYFON[®]

för brandalarm

Begär prospekt
nr 480

Stor hörbarhet.
Ringa luftförbrukning.
Oberoende av elektrisk ström.
Drivas från frislående behållare eller befintlig tryckluftledning.

KOCKUMS

MEKANISKA VERKSTADS AB • MALMÖ
GRUNDAT 1840

nebära en farlig uppmjukning av nu gällande bestämmelser. Som exempel kan ifrågasättas lämpligheten av att placera en cistern med upp till 3000 m³ fotogen på endast 25 m. avstånd från en brädgård. Det bör här även erinras om, att det ofta icke är oljelagren, som är farliga för omgivningen utan istället tvärtom. Mera betryggande skyddsavstånd från själva oljelagren inom en anläggning till omgivningen bör sålunda föreskrivas. Om så sker, torde, utan att säkerhetskraven åsidosättes, oljenäringen kunna tillåtas utnyttja området inom skyddsavståndet för egen, ur bransypunkt ofarlig byggelse.

4 mom. Det kan ifrågasättas, om icke Sprängämnesinspektionens tillstyrkan bör föreligga även när minskning av skyddsavståndet föreslås.

4: 8 §. Med hänsyn till FN:s förslag till klassindelning föreslås följande ändring av cisterindelningen.

AR och A-cisterner	klass 1
B- "	" 2
C- "	" 3 och 4

4: 9 och 10 §§. Särskilt beträffande cisterner tillhörande grupp A och B är de föreslagna cisternavstånden enligt Brandskyddsförningens och Riksförbundets uppfattning icke tillräckligt betryggande. Bl. a. med hänvisning till vad som föreslagits för fritt förädd utomhus bör för dessa typer av cisterner ett minsta avstånd av 12 m. krävas.

De båda organisationerna måste även vända sig mot, att man i utredningen som skäl för de små avstånden åberopar bränder, där grannriskerna klarat sig, men icke tager samma hänsyn till andra fall, där alltför närbelägna cisterner i stället råkat i brand. Vi hänvisar här bl. a. till brandchefen H. Rosencrantz' artikel i tidskriften "Brandskydd", häfte 1/1955. Det kan även ifrågasättas, om man icke dragit alltför långt gående slutsatser av de relativt små praktiska försök, som utredningen låtit utföra.

Samtidigt måste det emellertid anses fullt rimligt att vid bedömning av cisternavstånden hänsyn tages till, om cisternerna är försedda med effektiva explosionskydd och anordningar för vattenkylning.

Det synes vidare vara lämpligt att i anläggningsplanen sträva efter att ange erforderliga körvägar, körplaner och garageplaner. Dessa kan med fördel ingå i lagrets sektionering.

Slutligen må här framföras frågan om begränsning av volymen inom varje cisterngrupp. Man strävar visserligen att förhindra alla bränder, men väl i första hand att förhindra katastrofer. Ur denna synpunkt synes det önskvärt, att en sådan uppdelning av grupperna kommer till stånd, att t. ex. för A- och B-cisterner varje grupp begränsas till en volym av

förlagsvis 25.000 m³ och för C-cisterner till 50.000 m³ (ev. 100.000 m³). Mellan dessa "gruppdelar" bör föreskrivas ett ökat avstånd, förlagsvis 20 å 25 m. Genomföres sådan sektionering, torde inom gruppdelarna utredningens förslag till cisternavstånd kunna accepteras.

4: 11 §. Utredningens förslag tillstyrkes och det noteras med tillfredsställelse att för enskild cistern skall invallningen kunna mottaga hela cisternrymden. Den i 1 mom. första stycket nämnda avledningen bör givetvis vara automatisk, genom terrängförhållanden eller dylikt.

5: 1 §, 2 mom. Jämför här vad som sagts om hamnar i 4: 2 §.

5: 2 §. Bestämmelserna bör utfärdas efter samråd med Sprängämnesinspektören och Riksbrandinspektören.

5: 4 §. I andra stycket, andra raden bör "Sprängämnesinspektionen" utbytas mot "Kommerskollegium".

Närmare föreskrifter bör lämnas om vem som skall vara kompetent att avsyna tankbil.

6: 3 §. Uttrycket "förvaras i anslutning till verksamheten" kan misstolkas. Här bör avses i tillverkningsloppet och t. ex. i en färgfabrik lagrad färdig produkt, innan den tappats på kärl för försäljning. Däremot skall råvaror och färdigprodukten i förädd eller lager förvaras i enlighet med bestämmelserna här för.

6: 7 §, 1. mom. Jämför vad ovan sagts angående 4: 7 §, 1 mom.

2 mom. Beträffande anmälan till brandchefen hänvisas till vad ovan sagts om administrationen.

7 §. Kapitlet om saluhållande innehåller enligt utredningens förslag avsiktligt icke någon kvantitetsbegränsning. Sådan begränsning bör dock föreskrivas. Det kan icke anses tillfredsställande att i detta avseende förlita sig på att affärsinnehavarens intresse av lämplig lagerhållning skall reglera detta på ett betryggande sätt.

Övergångsbestämmelser.

Alltför stor hänsyn synes ha tagits till befintliga inrättningar och lager, varför det är önskvärt, att förslaget omarbetas i skärpande riktning. Det förefaller skäligt, att en verksamhet eller ett lager, som undergår stora ändringar eller kraftigt utökas, blir föremål för förnyad prövning. Beträffande punkt 9 i övergångsbestämmelserna må framhållas betydelsen av att de nya myndigheter, som i fortsättningen skall handlägga ärenden om brandfarliga vätskor, får uppgift om tidigare anmälningar och tillstånd av de myndigheter som tidigare handlagt ärendena. Med

Resning i brandsynemål

Av 1:e byråsekreteraren Stig G. Holmberg.

Vi tar redan nu in ett mål av ett regeringsrättsutslag år 1954, innan övriga samma är avgjorda mål införs. Målet, som är av såre natur, har sedermera förekommit i de mest olikartade sammanhang och slutligen resulterat i en resningsansökan, som ovanligt nog bifallits. Målet visar också hur betydelsefull brandsynförrättarens (brandsynenämndens) uppgift är, och till vilka konsekvenser ett vid första påseendet kanske ej särskilt besvärligt brandsynfall kan leda.

(Dnr 198/1954 Inr. dep.)

Ang. föreläggande att vidtaga brandskydds-åtgärder.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, beslut den 4/5 1954, förelade U. Jedgard såsom ägare av fastigheten Motala Fiskaregård 617 med adressnr 30, 32 och 34 vid Högalidsgatan i Motala, med stöd av 16 § brandlagen, vid vite av 500 kr. att före den 1/6 1954 vidtaga följande åtgärder beträffande 3 å fastigheten uppförda bostadshus, nämligen att anordna nya brandsäkra införingar, varvid införingen till Högalidsgatan 30 skulle flyttas till gaveln; att i anslutning till införingen uppsetta 5-polig gjutjärns-kapslad servissäkring, 25 A; att framdraga nya stigarledning 2×6 mm² till måtarcentralerna, varvid dessa skulle fördelas på enklaste sätt på minst 2 huvudsäkringar; att utbyta samtliga måtarcentraler mot plåtkapslade sådana med huvudströmbrytare; att för varje lägenhet uppsetta plåtkapslade gruppcentraler med minst 2 grupsäkringar; att därrest anslutning av kokplatta skulle ske, framdraga separat gruppledning för varje lägenhet till ett uttag med jorddon; att i varje lägenhet ersätta lamphällarkontakter, som ej finge användas, med tillräckligt antal vägguttag; att i källarna borttaga lamphällarkontakterna och i stället, där så erfordrades, utöka antalet fasta ljuspunkter samt att i övrigt underkasta samtliga ledningar grundlig översyn, varvid defekta installationsdetaljer, såsom strömbrytare, vägguttag, lamphållare och dosor skulle utbytas. *Regeringsrätten*: ej ändring, dock att den dag, före vilken de föreskrivna åtgärderna vid fastställt vite skulle hava vidtagits, bestämdes till den 1/12 1954.

hänsyn här till bör i styckets andra rad ordet "huruvida" utbytas mot "om att".

Sammanfattning.

Efter granskning av utredningens förslag har Svenska Brandskyddsföreningen och Svenska Brandkärnans Riksförbund funnit, att detsamma innebär stora fördelar men också flera allvarliga olägenheter ur brandskyddssynpunkt. Vissa av dessa nackdelar är så väsentliga, att en omarbetning av förslaget bör ske för att den nya förordningen skall falla sin uppgift att på ett skäligt sätt förhindra onödiga skador på person och egendom.

Det var alltså fråga om tre bostadshus i Motala, ägda av samma person. Husen voro av trä och innehöll 24 lägenheter sammanlagt. I juni 1951 påtalade brandsynförrättaren betydande brister i fråga om husens elektriska utrustning. En tillkallad besiktningssingenör från ett försäkringsbolag uttalade kort tid därefter att det låg stor fara i dröjsmål med arbetenas utförande.

I oktober 1951 uppstod eld i en trätavla vid den elektriska huvudströmbrytaren på grund av överhetning (glappkontakt).

Då klaganden (en byggmästare U. Jedgard) ej vidtog några åtgärder, anmälde brandchefen saken till länsstyrelsen i februari 1952.

Hos länsstyrelsen upplystes sedan, att klaganden inte var ägare till fastigheten. Fastigheten hade sålts genom flera mellanhänder, och det var oklart, vem som var ägare. Ärendet fördröjdes därför. Länsstyrelsen beslöt förelägganden mot flera olika personer, bl. a. mot klaganden den 29/9 1952 (utan vite), men utan resultat. Slutligen utreddes i februari 1954, att klaganden numera ansåg sig som ägare till fastigheten. Klaganden uppgav, att han tidigare sålt fastigheten, men då köparen inte kunnat fullgöra sina förbindelser, hade han måst återtaga den.

Den 4/5 1954 meddelade länsstyrelsen, att klaganden skulle vidtaga — vid vite av 500 kronor före den 1 juni 1954 — nio olika åtgärder i fråga om de elektriska anläggningarna i de tre bostadshusen. Arbetena hade (1952) kostnadsberäknats till 5.000 kronor. Häröver anförde klaganden besvär, men regeringsrätten fastställde den 12 oktober 1954 länsstyrelsens beslut och förklarade att åtgärderna skulle vara vidtagna senast den 1 december 1954.

Härefter instämde åklagaren klaganden till vederbörande rådhusrätt och anhöll, att vitet måtte utdömas, då klaganden ej fullgjort de

förelagda åtgärderna inom föreskriven tid. Rådhusrätten dömde härefter klaganden att till kronan utgiva vitet, 500 kronor.

Över detta rådhusrätts beslut, den 10 februari 1955, anförde klaganden besvär hos *hovrätten* och framhöll bl. a., att vissa av de i föreläggandet föreskrivna åtgärderna uppenbarligen gick vida längre än som kunnat motiveras med hänsyn till brandfaran. Dessa åtgärder kunde endast innebära förbättring eller modernisering av redan befintliga och funktionsdugliga anordningar. Endast åtgärder, vilka kunde anses oundgängligen nödvändiga och vilka icke kunde anstå, hade bort omfattas av föreläggandet. Detta var att anse som olagligt. Hovrätten fastställde emellertid rådhusrätts dom om utgivande av vite. Hovrätten dom den 22 juli 1955 vann laga kraft. Enligt vad som under hand inhämtats har vitet emellertid ännu icke betalats.

Samtidigt med att domstolarna handlade vitesfrågan begärde klaganden hos *kommerskollegium* den 9 februari 1955, att kollegium skulle uttala sig i frågan. Detta gjorde kollegium den 19 april 1955 samtidigt som hänvisning skedde till expertutlåtande av *överinspektören Eskil Jakobsson* vid statens elektriska inspektion.

Sammanfattningsvis uttalade Jakobsson: "Det må slutligen framhållas, att de föreslagna åtgärderna äro riktiga, om man avser att modernisera installationerna, så att de motsvara nutidens fordringar för den elektriska strömmens utnyttjande i hushållen. Att med stöd av brandlagen söka ålägga en fastighetsägare att utan kompensation verkställa en sådan, jämförelsevis kostsam omläggning och komplettering — om aldrig så önskvärd — synes mig icke stå i överensstämmelse med lag och rätt. För elektriska anläggningar finnas ju specificerade föreskrifter, vilka så långt de äro tillämpliga och klara måste anses utgöra tolkning till eventuella mera allmänt hållna bestämmelser i andra författningar om elektriska anläggningar, t. ex. brandlagen och arbetarskyddslagen. Av de i länsstyrelser, i föreläggande angivna åtgärderna — som ur allmän synpunkt helt visst äro önskvärda — ha de allra flesta enligt min mening intet samband med brandsäkerheten."

I anledning av vad nu förekommit vände sig klaganden till *Högsta Domstolen* den 26 november 1955 och anhöll om resning, varvid

han till stöd för sin ansökan hänvisade till den undersökning som på hans begäran företagits hos *Kommerskollegium* och av vilken undersökning syntes framgå, "att det givna föreläggandet saknar stöd i lag och således icke bort meddelas". Högsta Domstolen förordnade den 8 februari 1956 att resningsansökningen skulle överlämnas till vederbörande *statsdepartementet* (*Inrikesdepartementet*).

Därefter infortrades länsstyrelsens yttrande, som avgavs den 6 mars 1956 och som gick ut på att skäl för resningsansökan icke syntes föreligga.

Härpå yttrade sig vederbörande *brandchef, brandskyddsföreningen* och *riksbrandinspektören*.

Slutligen uttalade *Regeringsrätten* följande, den 5 november 1956.

"Kungl. Maj:t finner med hänsyn till nu förebragt utredning skäligt att, med beviljande av resning, ånyo upptaga de av Jedgard hos Kungl. Maj:t anförda besvären till prövning och därvid, med upphävande av länsstyrelsens beslut i vad därigenom vite utsatts, på det sätt ändra länsstyrelsens beslut i övrigt, att det förelägges Jedgard att före den 1 januari 1957 anordna nya införingar och utbyta de gamla säkerhetsapparaterna av typ multiplex mot diazed-apparater i de hus, där så ej redan skett. Det länder vederbörande till underdånig efterrättelse."

Men härmed är hela detta ärende ändå icke avslutat. Ovan har sagts att vite utdömts men ej betalats. Under rådande förhållanden kommer givetvis så icke heller att ske, men domstolarnas beslut i vitesfrågan, som alltjämt gäller, måste upphävas. Detta torde endast kunna ske resningsvägen. Detta betyder att Högsta Domstolen — i likhet med *Regeringsrätten* tidigare — måste medgiva resning i fråga om det lagakraftvunna vitesbeslutet.

Kommentarerna till dessa invecklade mål, som pågick i drygt 5 år och behandlades av en mångfald olika instanser, torde i huvudsak ge sig själva. En lärdom torde man bl. a. kunna draga och det är att 11 § brandlagen, som gärna åberopas i de mest skilda sammanhang, icke alltid är "gångbar". En ofrånkomlig förutsättning för tillämpning av nämnda bestämmelse är att *brandsäkerheten* kräver det. Endast i sådant sammanhang bör bestämmelsen kunna åberopas, vilket torde framgå av det nu redovisade rättsfallet.

Flygkatastrof i Västerås

Tisdagen den 30 oktober 1956 meddelades till brandkåren i Västerås, att en flygolycka inträffat i den s. k. Malmabergsskogen, nordöst om staden. Då huvudsakligen mindre plan användas vid Västmanlands flygflottillj, antogs att ett sådant störtat. När släckningsstyrkan och ambulanserna anlät till närheten av olycksplatsen meddelades, att ett större plan störtat och ett tiotal personer skadats och dödats. En större kraftledning hade raserats och utgjorde hinder för framträngande till platsen. Denna forcerades dock med fordonen. En kraftig, svart rök över trädtopparna visade vägen. Brandstyrkan dirigerades två vägar genom skogen.

Vid framkomsten hade motorbränslet, 500—600 liter flygbensin, till största delen brunnit upp och endast rykande spillror av planet funnos kvar. Strödda runt om i skogen lågo döda och skadade. En av passagerarna hade märkligt nog klarat sig praktiskt taget oskadad och stod och rökte lutad mot ett träd.

På grund av den raserade kraftledningen uppstod strömavbrott i staden, varför även radioförbindelsen över brandkårens huvudstation bröts. Detta fördröjde inkallandet av ambulansreserver och hindrade förbindelsetjänsten i övrigt med brandstationen. Meddelandena fingo framföras med bil till närmaste telefon, innan brandkårens reservhuvudstation trätt i verksamhet. De skadade och döda fördes dock snabbt på bårar och skarvstegar belagda med filter till samlingsplatser, där ambulanserna efter hand transporterade bort dem. Centrallasarettet förvarnades och beredskap intogs där för mottag-

ning av ett större antal skadade. Terrängen var oframkomlig för fordonen, varför elden släcktes med pulverdimma och kolsyresnö från handapparater samt vatten från pyttsspruta. Händelserna utspelades mycket snabbt. Flygets personal, som vanligtvis brukar vara först på olycksplatsen, anlände ej förrän det hela var över. Då exakt uppgift om antalet passagerare erhållits hittades till sist en av förarna i resterna av planet nos.

Planet var ett transportflygplan av nyaste typ, Pembroke MK 52, rymmande 2 besättningsmän och 10 passagerare. Planet är byggt av lättmetall i skalkonstruktion. Passagerarna äro i detta plan ej utrustade med fallskärmar. Orsaken till olyckan var en brusten vevstake i en av motorerna. Planet hade ej nått någon större höjd. Vanligtvis kan det flygas med en motor. Då den skadade motorns propeller ej kunde flöjlas, sjönk vingen och planet störtade. Passagerarna voro utryckande värnpliktiga på s. k. muckflygning. 7 dödades och 5 överlevde.

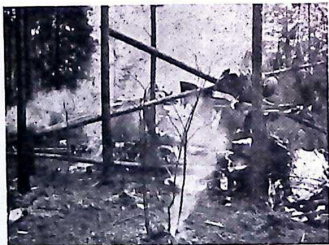
Erfarenheter.

Bland erfarenheterna från olyckan kan nämnas följande. Man måste vara beredd på släckning med handapparater. Verkningsfullast i förhållande till vikten är därvid pulverdimma.

I brist på bårar äro skarvstegar användbara. Små ultrakortvågs radioapparater äro önskvärda för ledningens förbindelsetjänst speciellt i skog. Huvudstationens radio bör vara försedd med reserv-elaggregat, så att strömavbrott ej kan hindra trafiken.

Vikten av att brandväsendet sköter ambulans-tjänsten och brandpersonalen är ambulansutbildad transtår klart.

En räddningsaktion av detta slag kan aldrig genomföras på ett tillfredsställande sätt med personal, som ej är utbildad i och van vid ambulans-tjänst. Inför de skakande syner, som personalen ställs inför vid olyckor av detta slag, måste nerverna hållas oberörda för att verksamheten skall fungera effektivt. Släckningsledaren har dessutom ambulansväsendet i sin hand på ett annat sätt, än om en annan organisation handhar detta.

Resterna av flygplanet vid flygkatastrofen i Västerås den 30 oktober 1956.

Ove Werngren.

Nomenklaturen och de "spridda strålarna"

Brandkärstidskrift tog redan för två år sedan upp frågan om en ändamålsenlig terminologi för det finfördelade släckningsvattnet. Detta är aktuellt inte endast här, utan även i andra länder. Av systematiska undersökningar och prov i olika länder framgår att effekten, både på samma brandobjekt och olika brandobjekt, kan vara mycket varierande, beroende på den olika graden av finfördelning. För att sådana provningar skall kunna bli till någon ledning för praktiken, är en klar och koncis nomenklatur, så internationellt likformig som möjligt, ett oundgängligt villkor. Om den ene med "dimsläckning", menar ett, den ene ett annat, är det föga underligt, om meningarna i praktiken kan gå isär. Saken är också brådstående, därför att det i flera länder har visat sig, att en olämplig benämning kan ha ungefär lika lätt att inarbetas som en riktigare, och att det sedan kan vara svårt att få en ändring till stånd.

De olika typer av strålar, som man har att räkna med, torde kunna definieras på följande sätt:

- 1) En stråle som mer eller mindre bibehåller sin slutna form fram till nedslagspunkten.
- 2) En stråle, omedelbart från munstycksöppningen uppdelad i ett flertal strålar av mindre diameter än munstycksöppningen, vilka på ett visst avstånd från denna på grund av luftmotståndet sönderdelas i droppar av i allmänhet grövre medeldiameter än 1 mm (= 1000 mikron).
- 3) En stråle, omedelbart från munstycksöppningen uppdelad i droppar av medeldiameter 0,1—1 mm (= 100—1000 mikron).

1) är naturligtvis den slutna strålen. 2) är den stråle, för vilken *Bergström—Stridbeck* i deras "Eldsläckningslära" omväxlande använder uttrycken "strilning", "dusch" och t. o. m. "regn". 3) är vad man i allmänhet menar med "dimsläckning".

Det behövs en sammanfattande benämning för 2) och 3), som motsättning till den slutna strålen, och i det fallet har man väl knappast något annat att välja på än den redan inarbetade benämningen "spridda strålar".

Önskemålen beträffande nomenklaturen i övrigt torde kunna sammanfattas så följer:

- a) Den bör vara koncis och entydig. Kan den anpassas till mer eller mindre inarbetade benämningar, så är det bra. Om inte, så är det viktigare att nomenklaturen i fackpressen blir entydig och adekvat än att denna skulle rätta sig efter av t. ex. annonsörer inarbetade benämningar. Sådana får väl i stället försöka rätta sig efter en facknomenklaturen.
 - b) Den bör vara kort — om möjligt ett enda ord — och användbar för såväl strålen som för munstycket och släckningsmetoden, samt som kommandoord.
 - c) Den bör om möjligt ge idéassociationer av en framåtriktad rörelse hos relativt små droppar, och får åtminstone inte ge några felaktiga eller eljest olämpliga associationer.
 - d) Det finns inom kemien och meteorologin benämningar för vissa droppstorlekar. För brandbekämpning är det andra droppstorlekar som ifrågakommer, och då bör man inte gärna för dessa använda sådana meteorologiska etc. benämningar.
 - e) Den internationella nomenklaturen är visserligen fortfarande inte riktigt enhetlig, men man kan dock hoppas att den skall bli detta, och då bör ju vår egen vara anpassbar till vad som närmast kan tänkas bli det definitiva resultatet.
 - f) Vidare har man att räkna med, att vid systematiska prov hos forskningsinstitut o. dyl. även inom området 100—1000 mikron den finare eller grövre droppstorleken kan ge avsevärt skiljaktiga resultat beträffande olika brandtyper. Meningen med sådana prov är ju att ge vissa riktlinjer för praktiken, även om man i praktiken inte kan skilja så härfint mellan droppstorlekarna.
- Såsom framgår av tabell I, så ger en mindre droppstorlek än 10 mikron kolloider, och för droppstorlekar mellan 10—100 mikron har man de meteorologiska termerna dimma, resp. duggregn. Sådana meteorologiska termer som "dimma", "dugg", "dagg", "skur", "regn" borde helst inte förekomma i brandteknisk nomenklatur. Denna rör sig med speciella droppstorlekar och bör om möjligt ha speciella be-

nämningar, som inte gör intrång på det meteorologiska området.

Man skulle visserligen kunna tänka sig speciella kombinationsord med t. ex. 'stril': "dimstril", "strildimma" etc. och därigenom ge associationer av större droppstorlekar än den meteorologiska dimman och en framåtriktad rörelse hos dessa droppar, men det går inte bra med "dimstrilstråle".

Använder man t. ex. "spridd stråle" enbart för stråle 2), och "finspridd stråle" för stråle 3), så får man två ord i stället för ett, eller t. o. m. fyra för släckningsmetoden: "släckning med finspridd stråle", och att använda den terminologin för munstycket torde också bereda svårigheter. Dessutom behövs "spridda strålar" som en sammanfattande benämning för stråle 2) och 3). Tyskland har för "spridda strålar" benämningen "Wasserstaub", "vattendamm", som naturligtvis för svenska förhållanden är alldeles otänkbart.

Däremot har Tyskland otvivelaktigt den bästa och kortaste benämningen på "sluten stråle", nämligen "Vollstrahl", "fullstråle".

I Frankrike innebär redan benämningen på stråle, "jet", en viss spridning, varför den fordrar närmare bestämmingar: "stråle med full piska", resp. "diffus" eller "pulveriserad" stråle.

I England är "spray", d. v. s. "sprida" eller "spridning", redan inarbetad, en kort benämning som kan användas både som substantiv och verb, och som just ger den önskvärda associationen av en omedelbart från munstycksöppningen i droppform uppdelad stråle med

rörelse framåt. I USA förekommer "fog", "dimma", relativt allmänt i annonser och litteratur, men den stora brandskyddsorganisationen NFPA använder i sina "Codes" och handböcker "spray".

En svensk motsvarighet till "spray" skulle man kunna få genom att enligt *Stålmos* bidrag till diskussionen 1954 berika vårt språk med en förkortning av "spridning" till "sprid", vilket skulle ge termerna: "spridsläckning", "spridstråle", "spridmunstycke", och kommandoordet "Sprid!" för stråltyp 3).

Men en avgränsning och en benämning är också erforderlig för stråltyp 2), som från munstycksöppningen är uppdelad i tunnare strålar och åstadkommer en droppstorlek, som ligger över området 100—1000 mikron. Den tyska benämningen "Pinselstrahl", "penselstråle", är väl inarbetad och karakteriserar utmärkt stråltypen, men låter inte så bra på svenska. Där har vi emellertid den av *Stridbeck* använda termen "dusch", som är kort och uttrycksfull, samt användbar både som kommando och för munstycke och släckningsmetod.

I England tycks man ursprungligen ha varit inne på den linjen att använda "spray" som en sammanfattande benämning och karakterisera de finare dropparna ungefär som i Frankrike: "finely diffused jet". Med hänsyn till den betydelse, som benämningen "spray" numera fått, synes emellertid en motsvarighet till den tyska "Pinselstrahl" gå bra både på engelska och franska: "brush", resp. "jet en brosse" eller "balais".

I anslutning till ovanstående får man då följande uppställning:

Tabell I:

Omslutningsområde:	Fysikaliskt: Kolloider*)	Meteorologiskt:		Brandtekniskt:		
		Dimma:	Duggregn:			
Droppdiameter mikron:	mindre än 10	10—60	60—100	100—1000	större än 1000	
Sverige				Sprid (-stråle, -munstycke)	Dusch (-stråle etc.)	Sluten stråle
Tyskland				Sprühstrahl	Pinselstrahl	Vollstrahl
England och USA:				Spray (jet, nozzle)	Brush (jet etc.)	Solid jet
Frankrike				Jet diffusé	Jet en brosse	Jet de plein fouet

*) = partiklar som äro så små att de håller sig svävande i lösning.

För spridstråle med reglerbart munstycke torde det väl i praktiken inte kunna bli fråga om annat än att ta till droppstorleken i under-, resp. överkant vid olika brandtyper, men för systematiska prov, då det gäller att närmare studera den olika droppstorleken inverkan vid olika brandtyper även inom området 100—1000 mikron, har man i USA föreslagit en uppdelning av detta område i ända till 4 klasser. I England och Tyskland har man nöjt sig med 3 klasser: fin, medium och grov. Att kalla en droppstorlek på 0,4—1 mm för "grov" är dock onekligen en ganska missvisande benämning. Det borde vara enklare, mera praktiskt och internationellt användbart att för en sådan klassificering använda en numrering:

Nr 1 = mindre än 200 mikron.

Nr 2 = 200—400 mikron.

Nr 3 = mer än 400 mikron.

Droppstorleken är f. ö. aldrig fullt enhetlig, utan blir alltid ett medeltal. Herterich (3) ger ett exempel:

Tabell II:

Droppstorlek i mikron:	Antal droppar	%:
9—12	1,3	
12—18	1,9	
18—25	1,6	
25—35	7,3	
35—50	12,4	
50—70	19,4	
70—100	20,6	
100—140	20,9	
140—198	13,3	
198—280	1,3	
	100,0 %	

Dessutom råder det ganska divergerande åsikter om hur ett sådant medeltal riktigtast bör uträknas.

Betecknar man hela antalet droppar med n , dropparnas uppmätta diametrar med d_1, d_2 o. s. v. till d_n , och antalet droppar med resp. uppmätta diametrar med i_1, i_2 o. s. v. till i_n , samt dropparnas medeldiameter med d_m , så får man

a) det liniära medeltalet:

$$d_{m1} = \frac{i_1 \cdot d_1 + i_2 \cdot d_2 + \dots + i_n \cdot d_n}{n}$$

b) det kvadratiske medeltalet:

$$d_{m2} = \sqrt{\frac{i_1 \cdot d_1^2 + i_2 \cdot d_2^2 + \dots + i_n \cdot d_n^2}{n}}$$

c) det volimetriska medeltalet:

$$d_{m3} = \sqrt[3]{\frac{i_1 \cdot d_1^3 + i_2 \cdot d_2^3 + \dots + i_n \cdot d_n^3}{n}}$$

och kan dessutom få fram ytterligare andra medeltal, t. ex. på basis av b) och c):

$$d) \quad d_{m3} = \frac{d_{m3}^3}{d_{m2}^2}$$

Droppstorleken i mikron anger ju dropparnas diameter, och det liniära medeltalet, a), som Forskningsinstitutet i Karlsruhe rekommenderar för användning tillsvidare, i avvaktan på att en norm blir fastställd, ger i det ovannämnda fallet till resultat 88.

Scheichl (1) utgår från att det är dropparnas ytearea, som är avgörande för förångningshastigheten, och får genom formeln b) ett medeltal av 100.

Utgår man från dropparnas volym, vilket synes vara den senaste amerikanska ståndpunkten, får man enligt formeln c) ett ännu något högre medeltal: 110.

Herterich (3) framhåller, att enär även vattenmängden pr tidsenhet spelar en roll för släckningseffekten, bör man basera medeltalet på både droppvolym och ytearea, vilket enligt formeln d) i detta fall ger ett medeltal av 135.

Herterich föreslår även normering och definitioner för ett antal termer, vilka dock äro av större intresse för rent systematiska provningar, med undantag av strålens nomenklatur med hänsyn till strålvinkeln:

"Weitstrahl", "långstråle" . . . Strålvinkel mindre än 6°.

"Normalstrahl", "normalstråle" . . . Strålvinkel 6°—27°.

"Breitstrahl", "bredstråle" . . . Strålvinkel större än 27°.

Vad som i första hand är av vikt är dock att få en fast och enhetlig nomenklatur för hela begreppsområdet "strålar".

För att pröva och klarlägga den praktiska användbarheten av den föreslagna nomenklaturen har undertecknad för avsikt att använda densamma i referat av några nyare, praktiska provningar av större intresse från Tyskland och Frankrike.

Kritik och eventuella motförslag från läsekretsen motses naturligtvis med största intresse.

Litteraturförteckning:

- (1) Scheichl: Brandlebre und chemischer Brandschutz 1955.
- (2) Möbius: Sprühstrahlen im Brandstelleneinsatz, VFDB No. 2 — 1956.
- (3) Herterich: Ein Beitrag zur Terminologie der Wasserzerstäubung, VFDB No. 2 — 1956.
- (4) Stridbeck—Bergström: Eldsläckningslära.

B. Orre.

Västerbottens läns Brandkärsförbund

Västerbottens län omfattar södra delarna av landskapen Västerbotten och Lappland samt en liten del av Ångermanland. Det sträcker sig från Bottenhavet och Bottniska viken i öster upp till norska gränsen i väster och gränsar i söder mot Västernorrlands och Jämtlands län och i norr mot Norrbottens län.

Länets ytvidd utgör 58.934 kvadratkilometer och folkmängden var vid 1956 års utgång 239.600 personer.

Bebyggelsen.

Tätast bebyggt är helt naturligt den östra länsdelen efter kustlandet. Ju längre inåt landet man kommer desto längre bli avstånden mellan samhällena och byarna.

Av länets tre städer är residensstaden Umeå den sydligaste och ligger vid Ume älv, c:a 1½ mil från kusten. Staden härjades år 1888 av en stor brand, som ödelade större delen av stadsbebyggelsen. Skellefteå är länets nordligaste stad, belägen c:a 14 mil norr om Umeå vid Skellefteälvens utlopp. Sedan några år tillbaka är Skellefteå i folkmängdshänseende länets största stad. Den tredje och minsta staden är Lycksele, gemenligen benämnd "Lapp-Stockholm", belägen vid Umeälven c:a 15 mil inåt landet.

Av övriga större tätorter kan nämnas köpingarna Holmsund, Vännäs och Vilhelmina, samt municipalsamhällena Nordmaling, Rundvik, Hörnefors, Vännäsby, Sorsele, Åsele och Bureå.

Industrier.

Skogs- och träindustrin i länet är av gammalt ursprung och domineras nu av stora bo-

lag, såsom bl. a. Sv. Cellulosa AB:s industri-anläggningar i Holmsund, Obbola och Byske, Nordmalings Ångsågs AB i Rundvik, Mo och Domsjö AB:s anläggningar i Hörnefors, Bure AB i Bureå, Bowaters Svenska Trämassfabrik i Umeå, Scharins Söner i Klemensnäs m. fl.

Guldfebern kom till bygden omkring åren 1924—25, då Bolidens gruvfyndigheter hittades. Sedan Bolidens Gruvaktiebolags tillkomst har malmbrytningen i Boliden och på flera andra platser i länet blomstrat och fått mycket stor betydelse för näringslivet. I Rönskärsverken, Skelleftehamn, förädlas malmen till guld och silver samt ett flertal andra produkter såsom koppar, bly, arsenik m. m.

Vägnätet.

Västerbotten har ett relativt stort och rikt vägnät och vägbeståndet är ganska gott beträffande huvudstråken, vilket givetvis inverkar fördelaktigt för brandförsvaret. En del av de mindre vägarna är emellertid av sämre kvalitet. Vintrarna äro långa och oftast hårda med mycket snö och stark kyla mer än halva året. Detta gör att framkomstmöjligheterna vid brandutryckningar kan bli ganska ogynnsamma. De stora avstånden häruppe är ju som bekant också en faktor att räkna med, när det gäller att hinna fram innan glöden falnat. På senare tid har emellertid vägförbindelserna även vintertid kunnat hållas i bättre skick än tidigare bl. a. beroende på vägförvaltningens modernare och ändamålsenligare maskinpark.

Vattenförsöringen.

Sjöar och vattendrag finns det jämförelsevis gott om och det smakar förstås bra ur släck-

Bild 1. Brand- och polisstationen i Skellefteå stad. Den bortre huskroppen är brandstationen. Vagnhall med 6 st. utryckningsportar. Stationen inrymmer f. ö. 3 befälsbostäder, verkstadslokaler, expeditioner, lek-tionssal och logement med dagrum, samt garageutrymmen i reserv med utkörning mot gården.

ningssynpunkt att naturliga vattendrag icke saknas. De äro givetvis oftast hårt tillfrusna eller svåra att nå på grund av djup snö eller branta nipor, som stupa rakt ned mot vattendragen. Att taga ned en tyngre motorspruta till ett vattendrag utför en brant älvbrink är inte alltid så lätt för ett fåtal mannar. Brandredskaps- och sprutfabrikanter rekommenderas att konstruera lämplig bromsanordning på motorsprutans hjul, vilket säkert skulle vara värdefullt i dylika fall.

Under senare år har anläggandet av branddammar och brandbrunnar betydligt förbättrat vattentillgångarna inom länet. I vissa tätorter har även vattenledningar med brandposter kommit till utförande.

Länsförbundet.

Brandchef Gösta L. Björn i Umeå, var den som först tog initiativet till bildandet av brandkårsförbundet i länet.

I november månad år 1935 kallades till sammanträde med för brandskyddet intresserade personer med dåvarande landshövding G. Rosén i spetsen. En interimsstyrelse tillsattes som fick i uppdrag att snarast uppgöra förslag till stadgar, förhandla med brandförsäkringsbolagen om ekonomiskt bidrag, samt att stimulera intresset för brandförsvaret i kommunerna.

På hösten 1936 var denna interimsstyrelse färdig med sitt arbete och den 9 oktober 1936 sammanträdde, under livlig anslutning, å länsstyrelsen representanter från skilda delar av

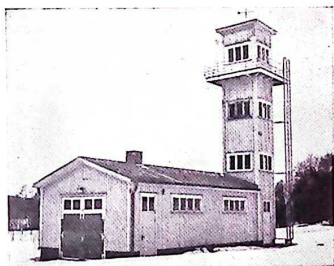

Bild 2. Intill Skellefte älv ligger Lejonströms brandstation i Skellefteå landskommun.

länet för att diskutera de framlagda förslagen. Dessa antogs med ett par mindre ändringar och i och med detta började Västerbottens läns Brandkårsförbund sin verksamhet. Ordförande i förbundet blev landshövding Rosén och till vice ordförande valdes brandchef Björn.

Landshövding Rosén, som avled 1942, var en stor tillgång för brandkårsförbundet och hans bortgång innebar en stor förlust. Till landshövding Roséns efterträdare såsom ordf. utsågs landssekreterare S. A. Swedberg, som innehade ordförandeposten tills han år 1948 avflyttade från länet och då efterträddes av brandchef Gösta Björn som förbundets ordf.

Redan innan brandkårsförbundet bildades fanns ett mindre antal frivilliga brandkårer upprättade i länet, men utrustningen var bristfällig. Efter ett par års tid, sedan förbundet bildats, hade samtliga kommuner anslutit sig. För närvarande äro 92 st. brandkårer anslutna till förbundet.

En av brandkårsförbundets första stora uppgifter var att försöka ordna sin ekonomi för verksamhetens bedrivande. Helt naturligt vände man sig då till länets brandförsäkringsbolag och de kommuner som hade egna sockenbolag. Dessa företag ha ställt sig synnerligen välvilliga till förbundets verksamhet och ha genom ekonomiska bidrag gynnat förbundet. Brandkårsförbundet står därför i stor tacksamhetskuld till dessa bidragsgivare, som visat stor förståelse för förbundets strävan att söka förhindra eldens härjningar på vår landsbygd.

Man kunde vara benägen tro, att de mer eller mindre extra besvärigheter häruppe som beror på svåra vinterförhållanden och stora av-

Bild 3. Brandstationen i Lycksele.

stånd till närmaste brandkår och polis, skulle kunna inbjuda till örliga förehavanden av landsbygdsbefolkningen. Det må emellertid framhållas att befolkningen i vårt län alltid visat förståelse för brandriskerna och har mycket god inställning till ansvar och aktsamhet. Förbundet har dock ej helt blundat för de risker som trots allt kommit till synes litet var stans i landet i detta avseende. För stävjande av "olagliga eldsvådar" har förbundet för ett par år sedan till polismyndigheternas förfogande ställt både bandinspelingsapparater att användas vid förhör angående bränder, och en buss med erforderliga attiraljer för brandorsaksundersökningar. Dessa har vid ett flertal tillfällen kommit till användning och visat sig värdefulla.

Konsulent- och utbildningsverksamhet.

Åren 1933—1937 var brandchef Björn i Umeå brandkonsulent i länet. Sedan han på grund av bristande tid avsat sig uppdraget, övertogs verksamheten av brandförman E. Fernholm, numera vice brandchef i Umeå. År 1938 anställdes som brandkonsulent major K. Ekdahl, Umeå, vilken innehade konsulentkapet till år 1952, då undertecknad övertog verksamheten. Länet uppdelades då i fyra kretsar och meningen var att kretschefer skulle sköta det interna konsulentarbetet, var och en inom sin krets. Brandkonsulenten skulle ha sin krets och de tre övriga skulle i stort sett klara sig själva och någon gång pr år skulle s. k. krets-möten hållas då konsulenten skulle medverka med instruktioner, bildband, film o. d. Det visade sig dock av olika anledningar svårt att förverkliga dessa planer. Konsulenten besöker

nu så många brandkärer som hinns med under året och får därvid använda stor del av semester och fritid. Men hittills ha kårerna ej fått besök av brandkonsulenten varje år, med undantag av ett fåtal kärer. Det är att hoppas att konsulentverksamheten i fortsättningen skall kunna bedrivas mera intensivt.

Utbildningen har bedrivits på olika sätt, dels genom brandsyneförretrattarkurser och dels genom anordnande av motorsprutskötarkurser. Kurserna ha hållits på olika platser inom länet, för att på så sätt underlätta möjligheterna att delta och slippa ifrån långa resor.

Brandkärstävlingar har på senare tid blivit populära och äro i utbildningssyfte av stort värde. Här i länet har för kort tid sedan en tävling hållits i regi av Borgarbrandmännens Riksförbund. I år kommer länets brandkårsförbund att anordna brandkärstävling som skall hållas i samband med förbundets årsmöte.

Ett antal brandchefskurser, kat. III, ha hållits vid Umeå stads brandkår och numera ha samtliga brandchefer i länet erhållit utbildning.

Motorsprutkontroll har bedrivits i länet sedan många år tillbaka och har på senare år intensifierats. Alla motorsprutor hinns emellertid ej med varje år, men även på den fronten kommer arbetet att bedrivas i ökad omfattning.

John Westberg.

Befattningen som

Brandchef

vid Hällefors köpings borgarbrandkår kungöres härmed till ansökan ledig med tillträde den 1 juli 1957. För tjänsten erfordras kompetens enligt brandstadgan och utgår arvode enligt avtal mellan Svenska Landskommunernas Förbund och Brandbefälens Riksförbund.

Ansökningar, åtföljda av de handlingar sökanden önskar åberopa, skall vara brandstyrelsens tillhanda senast den 30 juni 1957.

Ytterligare upplysningar om tjänsten lämnas av brandstyrelsens ordförande, tel. Hällefors 85.

Hällefors den 14 maj 1957.

Brandstyrelsen.

Från Riksdagen:

Interpellation

I skrivelser ingivna till Kungl. Maj:t den 18 juni 1956 hemställde Svenska brandkårernas riksförbund, Svenska brandskyddsföreningen och Nationalföreningen för trafik säkerhetens främjande, att proposition måtte avlåtas redan till 1957 års vårriksdag angående sådan ändring av gällande skattelagstiftning, att bidrag till allmänt skadeförebyggande verksamhet blir avdragsgilla i skattehänseende hos bidragsgivarna.

Då sådan proposition icke framlagts har ledamoten av Svenska brandkårernas riksförbunds styrelse, riksdagsmannen *Rudolf Anderberg*, interpellat statsrådet och chefen för finansdepartementet i frågan. I interpellationen, som framställdes den 24 april i år i första kammaren, anfördes bl. a.:

Genom en rad av regeringsrätten förra året meddelade utslag i skattemål har samtliga nyss nämnda föreningar för frivillig, skadeförebyggande verksamhet kommit i ett ekonomiskt bekymmersamt läge, som kan äventyra deras möjligheter att framdeles verka i den omfattning, som ur medborgarnas och samhällets synpunkt måste framstå som önskvärd. De skattepliktiga försäkringsbolagen, som hittills alltid i sina deklarationer kunnat göra avdrag för avgifter och bidrag till här ifrågasvarande föreningar, har genom dessa utslag bl. a. förvägrats rätten att vidare göra dessa avdrag. Resultatet av dessa regeringsrättens utslag har alltså blivit, att försäkringsinrättningarna för att i fortsättningen kunna lämna sina bidrag — för närvarande uppgående till närmare en halv miljon kronor årligen — måste i skatt erlægga ytterligare omkring en och en halv gång det belopp, vartill bidragen uppgår. Denna väsentliga och plötsliga ökning av skattebördan framstår som mycket betungande. Detta har självfallet lett till att försäkringsinrättningarna nu är synnerligen tveksamma, om de kan fortsätta sin bidragsgivning. Möjligheterna att skaffa andra bidragsgivare till de ifrågasvarande sammanslutningarna måste betraktas som uteslutna, vare sig syftet är att ersätta bortfall av hittills utgivna bidrag eller att skaffa medel — såsom är aktuellt för trafik säkerhetsfrämjandets del — till en utvidgning av verksamheten.

Interpellanten framställde därefter till statsrådet och chefen för finansdepartementet följande fråga:

”Har herr statsrådet med hänsyn till angelägenheten av att den genom enskilda organisationer bedrivna, allmänt skadeförebyggande verksamheten inte äventyras för avsikt att vidtaga någon åtgärd i det hänseende, varom Svenska brandskyddsföreningen, Svenska brandkårernas riksförbund och Nationalföreningen för trafik säkerhetens främjande gjort framställning hos Kungl. Maj:t den 18 juni 1956.”

•

Den 21 maj lämnade statsrådet Sträng nedanstående svar på interpellationen:

Herr talman! I en med första kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Anderberg upptagit frågan om rätt för försäkringsbolag och andra att vid taxeringen erhålla avdrag för bidrag till organisationer med skadeförebyggande verksamhet. Herr Anderberg har i anslutning till tidigare hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar av dessa organisationer frågat mig om jag har för avsikt att vidta åtgärder på området.

Till svar på interpellationen vill jag till en början erinra om att det förra året genom avgöranden i regeringsrätten blivit klarlagt, att avdragsrätt inte föreligger i de avsedda fallen. Sådan rätt kan endast erhållas genom ny lagstiftning. Frågan om en lagändring i angiven riktning synes dock inte kunna lösas för sig. Den berör viktiga delar av vår skattelagstiftning och kan sägas utgöra en del av den ännu olösta frågan om avdrag för medlemsavgifter. Att utbryta vissa delar av denna större fråga till särbehandling synes inte kunna förordas. Riksdagen har år 1955 intagit samma ståndpunkt, när en annan del av denna fråga aktualiserats genom motioner.

Frågan om avdrag för medlemsavgifter har tidigare hänskjutits till skattelagssakkunniga. De sakkunniga skall, sedan nu pågående utredningar slutförts, taga itu med denna fråga. I samband därmed har jag för avsikt att överlämna de av herr Anderberg omnämnda skrivelserna till de sakkunniga. Jag vill tillägga att jag med tanke på den förestående utredningen om avdrag för medlemsavgifter i samråd med de sakkunnigas ordförande undersökt möjligheterna att förse dem med ytterligare arbetskraft.

Efter finansministerns svar yttrade riksdagsman Anderberg:

Herr talman! Jag vill tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för svaret å min interpellation. Även om det inte gick i den riktning jag helst hoppats på, förstår jag att frågan måste

Brandförsvarsmål i Regeringsrätten 1953

1. (Dnr 30/1953 Inr.-dep.)

Ang. föreläggande vid brandsyn.

Vid brandsyn den 17/5 1952 inom postverket tillhöriga fastigheten nr 4 vid Postgatan i Laxå köping föreskrevs, såvitt nu är i fråga, att takräcke till skorstenen skulle vara anbragt senast den 1/9 1952. *Länsstyrelsen i Örebro län*, där *postmästaren G. Steiner* i egenskap av v. värd för fastigheten häröver anförde besvär, resolution den 9/7 1952, lämnade, enär klaganden icke anförde något skäl, varför överklagade beslutet icke skulle vara lagligen grundat, klagandens besvärstalan utan bifall. *Regeringsrätten*: Enär klaganden icke visat behörighet att för postverkets räkning i målet föra talan hos Kungl. Maj:t, finner regeringsrätten besvärerna icke kunna upptagas till prövning.

bli föremål för utredning. Det är i högsta grad angeläget att dessa frågor snarast kommer till sin lösning. Önskvärt vore om de kunde bli föremål för behandling vid 1958 års riksdag.

Både Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, Svenska brandskyddsföreningen och Svenska brandkårernas riksförbund betyder, var och en inom sitt område, för vårt samhälle oerhört mycket. De är värda det allmännas stöd. Genom regeringsrättens förra året meddelade utslag har de kommit i ett ekonomiskt bekymmersamt läge. Det föreligger stor risk att organisationerna ej framdeles kan verka i den omfattning, som ur medborgarnas och samhällets synpunkt måste framstå som önskvärd. Samtidigt som olycksfrekvensen å vägarna ökas väsentligt och brandskadorna visar skrämmande siffror, måste på grund av ekonomiska skäl de skadeförebyggande organisationerna minska sin verksamhet, om ej åtgärder vidtagas. Visserligen höjde riksdagen Kungl. Maj:ts anslagsäskande till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande med 50.000 kronor, men då trafikförsäkringsbolagen tidigare lämnat årliga bidrag om 125.000 kronor, uppstår en känbar minskning för verksamhetens bedrivande. Det är inte heller några väsentliga statsbidrag som utgår till de båda övriga organisationerna. Svenska brandskyddsföreningen erhåller 2.000 kronor och Svenska brandkårernas riksförbund 5.000 kronor. I övrigt lever dessa organisationer på bidrag från olika håll. Ett samarbete mellan staten, kommunerna och intresseorganisationerna måste fortsätta. Det är alltför stora värden som står på spel, både människoliv och ekonomiska värden. Jag konstaterar dock med tillfredsställelse att finansministern velat påskynda utredningens arbete genom att förse den med ytterligare arbetskraft, och jag tackar för detta.

2. (Dnr 43/1953 Inr.-dep.)

Ang. klander av kommunalfullmäktigebeslut.

Vid sammanträde den 24/4 1952 beslöt *kommunalfullmäktige i Oppmanna-Vånga kommun* antaga brandordning för kommunen. Enligt 1 § sista stycket i brandordningen må i särskilt fall brandchef eller v. brandchef kunna utses till ledamot eller suppleant i brandstyrelsen. Häröver anförde *A. Asp* besvär hos *länsstyrelsen i Kristianstads län* med yrkande att beslutet måtte upphävas samt att ärendet måtte återförvisas till kommunalfullmäktige för ny behandling. Till stöd för besvärerna androg klaganden, att bestämmelsen i 1 § sista st. brandordningen stred mot den av riksbrandinspektören utarbetade normalbrandordningen för landskommuner och mot 26 § 2 mom. brandstadgan, av vilka framginge att brandstyrelsen vore kommunens högsta brandmyndighet och att brandchefen vore brandstyrelsens tjänsteman och hade att taga direktiv från styrelsen. *Länsstyrelsen*, resolution den 17/7 1952, fann, enär klaganden icke förelagt någon omständighet, som lagligen kunde föranleda upphävande av klandrade beslutet, skäligt ogilla besvärerna. *Regeringsrätten*: ej ändring.

3. (Dnr 66/1953 Inr.-dep.)

Ang. klander av drätselkammaras beslut.

Vid sammanträde den 7/4 1952 beslöt *drätselkammaren i Lund* i egenskap av brandstyrelse att till ordinarie innehavare av en befattning som brandmästare vid stadens brandkår med tillträde den 15/4 1952 utse brandförmannen A. Björck. Häröver anförde *brandförmannen T. Nilsson*, som sökt befattningen, besvär hos magistraten och androg därvid följande. I brandstadgan föreskrives, att brandmästare vid yrkesbrandkår skulle hava genomgått brandmästarekurs kategori I vid statens brandskola. Klaganden hade genomgått denna kurs men icke Björck, varför denne följaktligen saknade föreskriven kompetens. På grund av det anförda yrkade klaganden, att drätselkammarens beslut måtte undanröjas. Enligt beslut den 18/8 1952 lämnade *magistraten*, enär Björck finge anses behörig att innehåva ifrågakvarande tjänst samt klaganden icke visat, att klandrade beslutet eljest vore olagligt, besvärerna utan bifall. *Länsstyrelsen i Malmöhus län*, där klaganden anförde besvär över magistratens beslut, resolution den 16/12 1952, lämnade, enär klaganden icke anförde skäl av beskaffenhet att föranleda ändring i magistratens beslut, besvärerna utan bifall. *Regeringsrätten*: ej ändring.

4. (Dnr 69/1953 Inr.-dep.)

Ang. föreläggande att vidtaga vissa brandskyddsåtgärder.

Vid särskild brandsyn den 8/5 1951 inom *J. W. Svensson* tillhöriga fastigheten nr 1 i kv. Höken med adressnr 34 vid Sidsjövägen i Sundsvall beslöt *brandsynenämnden* i staden förelägga klaganden att senast den 15/6 1951 i ett rum, beläget i en av O. B.

Öhquist å n. b. i fastigheten förhyrd lägenhet, vilket rum användes såsom arbetslokal vid framställning av diverse hobbyalster, hava vidtagit följande åtgärder: 1. Ovanför plats för doppmålning och torkanordning för färdigställda alster anordnas skyddsåpör, anslutna till ventilationstrumma, som bör utrymna i väggen. Såväl kåpor som trumma utföras av obrännbart material. Utsugning skall ske medelst fläkt av härför godkänd typ. 2. Befintlig ventilationsöppning i skorstenstocken igensättes. 3. Den kvantitet eldfarlig olja av 1:a klass, som får förvaras i lägenheten, må utgöra högst 2 kg., dock högst 1 kg. om oljan förvaras i kärl av glas eller stengods. 4. Kolsyresnösläckare anskaffas och uppsättes. — Sedan vid efterbesiktning föreläggandet befunnits icke vara fullgjort, gjordes anmälan av brandchefen i Sundsvall till länsstyrelsen i Västernorrlands län för den åtgärd, som kunde av förhållandena påkallas. Länsstyrelsen, resolution den 27/3 1952: Då de under p:a 1, 2 och 4 i föreläggandet angivna åtgärderna äro nödiga till förebyggande av brand och ej medföra oskälig kostnad, men byggnadens ägare icke skäligen kan åläggas att svara för de under p. 3 i föreläggandet angivna åtgärderna, finner länsstyrelsen, med stöd av 11 § brandlagen, klaganden vara skyldig att i egenskap av byggnadens ägare vidtaga de under p:a 1, 2 och 4 i föreläggandet angivna åtgärderna, och prövar förty lagligt, med stöd av angivna lagrum och 12 § brandstadgan, förpliktade klaganden, vid vite av 100 kr., att senast den 1/6 1952 hava vidtagit de under p:a 1, 2 och 4 i brandsynenämndens föreläggande angivna åtgärderna. Regeringsrätten (regeringsråden Hjörne, Björkholm, Thelander och Järnerup): ej ändring, dock att den tid, före vilken de föreskrivna åtgärderna vid stadgat vite skulle vara vidtagna, bestämes till den 1/6 1953. (Regeringsrådet Lundevall: Jag finner klaganden ej hava anfört skäl, som kan föranleda ändring i överklagade resolutionen. I fråga om tiden, före vilken ifrågakarande åtgärder skola vara vidtagna, instämmer jag med övriga ledamöter.)

5. (Dnr 70/1953 Inr.-dep.)

Ang. föreläggande att vidtaga vissa brandskyddsåtgärder.

Brandsynenämnden i Burträsk municipalsambälle beslut vid allmän brandsyn den 9/7 1951 förelägga B. Larsson att senast den 1/9 1951 i ett honom tillhörigt garage i Burträsk bl. a. låta förse väggar och tak med brandhärdig beklädnad. Sedan vid efterbesiktning föreläggandet befunnits icke vara fullgjort, gjordes anmälan av brandchefen i municipalsambället till länsstyrelsen i Västerbottens län för den åtgärd, som kunde av förhållandena påkallas. Länsstyrelsen, resolution den 21/5 1952, prövade, med stöd av 12 och 23 §§ brandstadgan, skäligt förelägga klaganden vid vite av 200 kr. att senast den 1/8 1952 hava försett ifrågakarande garages väggar och tak med brandhärdig beklädnad på sätt brandsynenämnden föreskrivit. Regeringsrätten: ej ändring, dock att den tid, före vilken de föreskrivna åtgärderna vid stadgat vite skulle vara vidtagna, bestämes till den 1/6 1953.

Stig G. Holmberg.

Erfarenheter från bränder

"Skånebränder" heter ett meddelande som Skånska Brandkårsförbundet vid tillfällen utsänder, och vari erfarenheter från inträffade bränder redovisas. Ur meddelande 1957: I saxa vi nedanstående.

Elektriskt fenomen.

Belysningsinstallationen i en stall- och logbyggnad nära Lund var utförd med EDIL- och EVL-ledning. Matarledningen bestod av en EVL-kabel på utsidan av stallväggen (som var av trä) under takskägget. Ledningen fortsatte till ett svinhus och var mellan byggnaderna upphängd på bärlina. Den 19/2 1956 utbröt brand, som sannolikt förorsakats av fel å EVL-ledningen. Hur felet uppstått har inte kunnat fastställas. Möjligen har isoleringen fördärvat av vind och väta eller har ett brott uppstått på EVL-ledningen. En sådan ledning får ej upphängas på bärlina. Kristidsledningar, som sakna blymantel, böra utbytas mot sådana med blymantel t. ex. EDIL och EDKL. Det är inte första gången som fel å EVL-ledningar åstadkommit brand.

Smältning av paraffin.

I september 1956 smälte en ung dam på en gård i Hörstrakten paraffin för syltburkar. Hon ställde en plåtburk på elspisens snabbplatta. Så ringde telefonen och på få minuter hann paraffinet fatta eld. För att släcka elden satte hon burken i vasken och spolade på kallt vatten. Följden blev en explosion, varefter hela gården lades i aska.

Alla veta hur en upphettad stekpanna bär sig åt när den begjutes med kallt vatten. Liknande fenomen uppträda hos smältor av olika slag i ett hushåll. Paraffin, hartz och torrspritt t. ex. brinna med nästan osynliga lågor och bilda gärna ånga. Det är lätt att tro att all eld och ånga är helt borta. Försöker man då kyla ner ämnet sker genast en explosion. Upplysningen på detta område bör intensifieras, gärna genom husmodersföreningar och liknande samman slutningar.

Värmelampa för smågrisar.

Att värmelampor för smågrisar äro farliga ting, bör vid det här laget stå klart för varje skånsk djuruppfödare, eftersom ett 15-tal gårdsbränder uppkommit av denna orsak de senaste fyra åren enbart i Skåne.

Det behövs tydligen flera varningar. Våga vi hopas, att tidningspressen hjälper oss med dessa?

Den 17/2 1956 uppstod brand i ett stall i Kulla-

Ordet fritt

Föribilliga brandkåren genom standardisering och rationalisering.

Det talas nuförtiden mycket om rationalisering och standardisering inte minst inom brandväsendet. Men vi kan komma mycket längre på den vägen! Det kommer att vara enda utvägen om vi skall kunna hålla kostnaderna för brandväsendet inom rimlig ram.

Rationaliseringen är främst en organisationsfråga och den får man väl hoppas att den sittande brandlagsrevisionen skall lösa på lämpligt sätt, så att vi får större och effektivare brandkåren, men till ett mindre antal än nu. Detta kommer, helt eller delvis, att lösa alla de frågor som sammanhänger med släckningshjälp, alarmering, övningar, materielvård, främst slang- och motorsprutvård, samt sist men inte minst inom det förebyggande brandskyddet.

Exempelvis organiseras distrikt med en yrkesbrandkår som huvudkår med ett antal närliggande borganbrandkårer som underavdelningar. Huvudkåren tjänstgör som larmcentral, materielvårdsdepå samt utbildnings- och övningscentral. Då det här även finns kvalificerat befäl kan dessa dirigera släckningshjälp, samordna denna och leda släckning-

bygden. Alla uthus brunno ner till grunden. Branden började där ägaren anordnat en provisorisk värmelampa för smågrisar. Som värmekälla användes en 175 W koltrådslampa, inskruvad i en sladdlamp-hållare där skyddsglas och galler saknades. Lampan hängde direkt i sladden, som var fäst i taket genom att slås runt en spik ner i en låda där en bräda var borttagen på översidan.

Lampan har kunnat antända genom att glida ner bland ströet (då behövs endast ca 4 min för att antända enligt prov av kriminalpolisen), genom att strö kommit för högt upp vid grisarnas rörelser i lådan eller genom att agnar och halm kvarlegat på taket i lådan.

Ägaren har brutit emot brandlagen, som säger att eldfarligt föremål icke får handhavas så, att brand därav lätt kan uppstå (§ 12), mot de elektriska säkerhetsföreskrifterna, som säga att bruksföremål (t. ex. lampor, värmeapparater) icke få vara anbragta så, att risk för antändning föreligger (§ 51) samt mot brandstodsbolagens säkerhetsföreskrifter.

en vid storbrand inom distriktet. Därtill svarar yrkesbrandbefälet för det viktigaste av det förebyggande brandskyddet, t. ex. besiktning av industrier, inom hela distriktet. Detta om distriktsorganisationen bara som ett exempel på vad rationalisering kan betyda, men en sådan sak möter givetvis motstånd, som de flesta reformer och det kanske behövs att lyfta brandkåren upp i s. a. s. landstingsplan eller något liknande för att den skall kunna genomföras.

Om rationaliseringsfrågan främst är en organisationsfråga, så är standardiseringsfrågan främst en materiefråga. En stor del av vår brandmateriel är som bekant standardiserad t. ex. slangkopplingar. Annan är ej alls standardiserad, medan det finns standardritningar på t. ex. smalslangstrålrör, men det ändå förekommer flera typer sådana. Då ett smalslangstrålrör för att vara fullt effektivt bör ha möjlighet att ge både samlad och spridd stråle och då detta är relativt nytt påhittat, har det uppkommit ett stort antal nya smalslangstrålrör av de mest olika konstruktioner. Därtill förekommer som bekant även en rik flora dimstrålrör och liknande. Genom att fastställa en typ t. ex. det s. k. enhetsstrålröret samt ett dimstrålrör skulle mycket vara vunnet. Det är bara ett exempel, som lätt kan mångfaldigas.

Slangen förekommer tyvärr i alltför många olika dimensioner i gummerad eller ogummerad form. Här har emellertid inträtt en förbättring under de senaste åren i och med att man börjat gå in för 1½" och 3" slang, gummerad givetvis i fråga om smalslangen, men även ofta i fråga om den grova transportslangen. Vi är för övrigt det enda land där det fortfarande förekommer mer än tre slangdimensioner och där det finns ogummerad slang kvar.

Det område där det emellertid är som mest påkallat med åtminstone en viss standardisering är på brandfordonsfronten. Pumpar, stegar och chassin serietillverkas. Påmontering av stegar och pumpar kan inte göras på så många sätt, men däremot utformas karosseriet mycket ofta efter vars och ens eget huvud, vilket lätt kan konstateras vid besök på våra brandstationer landet runt. Den mest sorgliga provkarta på misslyckade ambitioner i brandbilsbygge kan beskådas bland ett fåtal ändamålsenliga och välkonstruerade bilar. I allmänhet är bilarna för stora, oframkomliga och tunga, mycket pråliga och opraktiska samt sist men inte minst, alldeles för dyra. Detta har kanske påtalats förr i denna tidskrift. Det borde rekommenderas, för att ta bilmotorsprutor, tre standardtyper, en lätt, en medeltung och en tung bilmotorspruta. Den lätta för mindre utryckningar, soldardar, bilbränder m. m., den tunga eller medeltunga för stor utryckning vid de större

kärerna (yrkeskärerna). För mindre kärer, med en bil, lämpar sig i allmänhet en medeltung bil eller en lätt alltefter de lokala förhållandena.

Den lätta typen, på ett 2-tons chassi, kan förslagsvis utrustas med en frontpump på 1000 l/min, de båda tyngre med en på c:a 2000 l/min, för att ta de pumpar, som riksbrandinspektörns föreslagit för standardisering, och som det finns goda fabrikat av i Sverige. Den lätta sprutan bör ha en tank på c:a 500 l. och rymma 5—6 man samt ha lätta stegar. Den tunga en tank på 800—1000 l., plats för 8—11 man och en tyngre utskjutsstege samt i övrigt vanlig utrustning fast mer än vad den lätta är utrustad med. Den medeltunga sprutan kan lämpligen utformas som ett mellanting mellan de båda övriga. Dessa tre typer kan mycket väl räcka för vårt lands behov, kompletterade med en stegmotorspruta, en tung bilmotorspruta men med mindre materiel och i stället en avbröstbar mekanisk stege samt en tankmotorspruta, en tung bilmotorspruta vars huvudsakliga last består av 2500—3000 l. vatten, ev. med en skumtank.

Ändå tydligare framstår standardiseringsbehovet om man ser på maskinstegarna, som bör kunna göras av en eller ev. två typer, en med en 30 m stege och dubbelhytt och med en 25 m stege och med enkelhytt. Det finns ju ingen anledning varför en maskinstege skall se annorlunda ut i Malmö, Stockholm eller Sundsvall. Liksom när det gäller pumparna görs ju stegarna i serier och eftersom chassierna äro lika finns det ingen anledning varför hela bilen inte kan göras av standardtyp. En lätt piketbil, med plats för utryckningsledaren och ett par man med rökdykar- och handeldsläckningsmateriel, som första bil i utryckningen vid en yrkeskår samt en slangjeep, en skogsbrandjeep, en skumbil och ev. ytterligare några typer skulle täcka behovet vid alla kärer utom de allra största yrkeskärerna samt vissa kärer med alldeles speciella förhållanden, där behovet av fler specialfordon kan vara påkallat. Det skulle alltså inte behöva innebära några svårigheter att även brandkärerna samordnar sina byggen av bilar genom att följa vissa utprovade och av fackmäns uppgjorda standardritningar och beskrivningar. Utomlands gör man det i de flesta fall även om man har olika fabrikat på chassiet. De flesta vanliga bilmärkena har så många modeller och storablekar att man kan få praktiskt taget likadana chassin av olika bilmärken inte bara vad gäller måtten utan även i fråga om prestanda m. m. Vissa större länder som Tyskland, Storbritannien och USA har exakt lika brandbilar över hela landet och endast ett fåtal typer. Det är givetvis lättare i stora länder, där om-

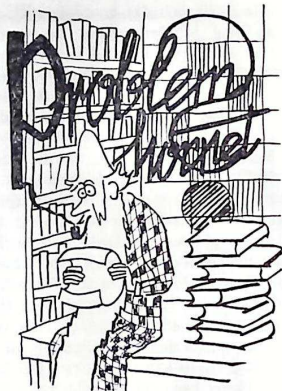
sättningen är större och där brandmateriefirmorna tillsammans med bilfabrikanterna kan seriebygga brandbilar av alla typer. Så långt kan vi antagligen och tyvärr inte gå här i landet, men vi bör gå så långt som möjligt. Det bör ju förefalla vem som helst, som reflekterar över saken, rätt onödigt att t. ex. fem grannkommuner, som behöver var sin brandbil, beställer och låter bygga var sin efter olika ritningar istället för att bygga likadana, de ska ju tjäna samma ändamål! Man kan beräknas spara ungefär en tredjedel av priset av en brandbil av normal typ om man låter standardisera brandbilarna på ett par typer. Men det är inte bara en ekonomisk fråga utan även en fordonsteknisk. Hur många av våra brandbilar är inte baktunga, med råvåg följande minskad styrförmåga, eller på annat sätt felavvägd? Man möter även ofta den föreställningen att exempelvis ett 4-tons chassi kan lasta 4 ton. Det kan det som lastbil, då det kan "stå och vila sig" och "räta ut" fjädrarna under natten. En brandbil däremot, som står där med jämn belastning är efter år utan att få fjädringen avlastad, anstränges i mycket större utsträckning och bör alltså belastas lättare än chassiet är avsett att belastas om det användes som stomme till en lastbil.

Som sammanfattning kan anföras: Standardisera all brandmateriel, även bilarna och annan tyngre materiel, i största möjliga utsträckning! Detta kommer att förbilliga och effektivisera brandkärerna. Det kommer att förbilliga, inte endast inköpen utan även underhålls- och reparationskostnaderna. Det kommer att underlätta samverkan mellan kärerna och utbildningen av personalen. Det kommer att garantera fordonstekniskt fullgoda och utprovade bilar med korta leveranstider. Inom alla andra samhällets områden pågår samma utveckling, vi inom brandväsendet får inte komma efter, vi måste följa med i framåtskridandet.

L. E.

Med anledning av ovanstående insändare vill vi erinra om att Riksförbundet redan år 1930 tillsatte en arbetskommission med uppgift "att ägna särskild uppgift åt standardiseringsfrågor". På initiativ av arbetskommissionen bildades år 1936 "Svenska Verkstadsindustriens Standardcentrals Specialkommitté nr 36 för brandmateriel". En hel del brandmateriel är redan nu standardiserad och arbetet fortgår. Vad gäller slang- och bilfrågorna har också de diskuterats länge och ingående och så småningom torde anvisningar vara att vänta.

Red.

Kan Du klara följande frågor?

- 1) Kan ett ångrör som har temperaturen 140° förorsaka antändning i exempelvis en trävägg?
- 2) Vid seriekörning bänder vanligen att slang-
en spricker så snart man stänger strålrören
vid brandplatsen. Vad är orsaken till detta?
- 3) En häst, som väger 800 kg har gått ner sig
i en 7 m djup och 2 m vid brunn. Vatten-
djupet är c:a 2 m. Närmaste brandkår kal-
las till platsen. Har den någon möjlighet att
med sina vanliga redskap hjälpa upp häs-
ten?

Svar i nästa nummer.

Svar på frågorna i nr 5/57:

- 1) Det påstås att bensen vid normal rumstemperatur
är farligare ur explosionssynpunkt än rödsprit.
Är det sant?

Svar: Ovanför vätskeytan i ett slutet kärl med eld-
farlig vätska finns det, förutom luft, även en del
ånga från vätskan. (Det är ju den, som är farlig.)
Mängden ånga är beroende av temperaturen. Vid lå-
ga temperaturer är blandningen mellan luften och
ångan mager d. v. s. det finns litet ånga i förhållan-
de till luften. Är temperaturen hög blir blandningen
fet d. v. s. det är mycket ånga i förhållande till luf-
ten. En explosion kan endast inträffa när ång-luft-
blandningen håller sig inom vissa (ofta mycket snä-
va) gränser. Är blandningen för mager eller för fet
kan den icke explodera. (För bensen ligger explo-
sionsgränserna mellan 1,4—6,4 volymsprocent ånga

i luft och för rödsprit mellan 3,3—19 volymsprocent
ånga i luft).

I bensinflaskan har vid rumstemperatur förångats
så mycket bensen att ång-luftblandningen är för fet.
I rödspritflaskan är blandningen däremot lagom vid
denna temperatur och explosion inträffar om bland-
ningen antändes. Har bensinflaskan nyligen tömts så
att "frisk luft" kommit in är det dock risk för att
gasluftblandningen ligger inom explosionsområdet
och den kan explodera.

- 2) a) Kan det bli självantändning i hö?

Svar: Ja, om höet lagras utan att ha fått torka
ordentligt. Vid en viss fuktighetshalt uppstår en
biologisk process varvid det utvecklas värme. Är den
bildade värmemängden större än vad som kan bort-
ledas, exempelvis genom luftens cirkulation i höet,
kan temperaturen öka så mycket att kolning och se-
nare även glödning och brand uppstår.

- b) Kan det bli självantändning i trassel indränkt
i motorolja?

Svar: Nej, mineralolja (och dit hör motorolja)
kan icke förorsaka självantändning. Se vidare under
c).

- c) Kan det bli självantändning i kokt linolja i
sågspån?

Svar: Ja, linolja (både kokt och rå) samt många
andra växtoljor, som kan torka, kan förorsaka själv-
antändning om de kommer i kontakt med porösa,
brännbara ämnen.

När exempelvis linolja utsättes för luft oxideras
den (det blir skinn på ytan). Detta sker under en
värmeutveckling, som i vanliga fall inte är märkbar.
Sugs oljan upp i ett poröst ämne blir kontaktytan
med luften betydligt större. Det blir därför en större
värmeutveckling och värmen kvarhålls dessutom ge-
nom det porösa ämnets isolerande förmåga. Inom ett
visst antal timmar (tiden är bl. a. beroende av den
omgivande luftens temperatur) uppstår kolning,
glödning och brand.

- 3) a) I en övertänd verkstad finns ett par gas-
behållare för svetsning, som inte bunnit bär-
gas. a) Skall man försöka kyla av behållarna
med vatten för att förhindra att de explode-
rar?

Svar: Ja, kan man nå behållarna med en stråle,
skall de kylas av. Strålföraren skall dock intaga
skydd. Det kan finnas andra behållare, som han inte
ser, som kan explodera.

- b) Innebär en kraftig avkylning att stålet i be-
hållarna blir sprött så att de lättare explode-
rar?

Svar: Nej, kylningen medför ingen ökad risk för
explosion (sid. 27 i Brandkärstidskrift nr 2/1949).

Angående brandorsaksundersökningar

Länsstyrelsen i Malmöhus län har den 6 april i år tillställt polismyndigheterna i länet denna skrivelse (Dnr I M9 1957), som torde vara av intresse även för andra län.

1. Polisman skall så snart som möjligt begiva sig till brandplatsen och där påbörja undersökningen.
2. Vid svårare fall bör statspolisen anlitas genast. Om brandorsaken ej fastställts inom 48 timmar efter brandens uppkomst skall hjälp av statspolisens rekriveras.
3. Före avslutande av undersökning har undersökaren att underrätta försäkringsgivaren.
4. Då teknisk hjälp, t. ex. av elektroingenjör såsom sakkunnig, erfordras, skall sådan snarast tillkallas. Kan brandorsaken antagas härröra från brister i skorsten och eldstad, bör skorstensfejaren biträda vid undersökningen. Röktryckprov bör i förekommande fall företagas av denne.
5. I den mån så kräves för undersökningen bör brandplatsen avspärras och bevakas.
6. Polisman som ej erhållit särskild utbildning för ändamålet må ej utföra teknisk undersökning å brandplatsen. Han har emellertid att verkställa förberedande förhör med personer som vistats å brandplatsen vid branden eller omedelbart därefter.
7. I protokollet (rapporten) skola följande uppgifter intagas i den mån så ej är uppenbart onödigt:
 - a) anmärkningar vid senaste brandsyn och brandchefens uppfattning om brandorsaken.
 - b) anmärkningar vid senaste sötning och skorstensfejarens uppfattning om brandorsaken.
 - c) tiden för elinstallationen och installatören.

c) Är gasbehållare, som påträffas glödande, ofarliga?

Svar: Ja, vid den temperaturen har de antingen exploderat för länge sedan eller också är de tomma eller nästan helt tomma. Till följd av den låga hållfastheten i behållarna vid så hög temperatur kan de tåla ett tryck av högst några kg/cm². Om materialet brister uppstår ett hål, som släpper ut innehållet utan explosiv kraft. Även icke helt tömda behållare kan därför betraktas som ofarliga om de äro glödande.

Göran Bergström.

- d) tiden för senaste elbesiktning och besiktningsman.
8. Avskrift av protokoll (rapport) skall sändas till statens elektriska inspektion, Södra distriktet, Stockholm C, därest brandorsaken antages härröra från elanläggning eller brister å denna konstaterats. Avskrift skall sändas till sprängämnesinspektionen om hanterande av brandfarlig vätska haft samband med branden eller brister å hanterandet konstaterats, allt om det icke finnes uppenbart betydelselöst att så sker. Beträffande eventuell ytterligare rapportering hänvisas till 56 § förordningen om explosiva varor. Därest brandchef därom gör framställning skall avskrift eller koncept av utredningen tillhandahållas honom.
9. Om det vid undersökningen konstateras forseelser (t. ex. uppförande av eldstad eller byggnad utan byggnadslov där så erfordras, överträdelser av brandordningen, installation i strid mot kommerskollegii kungörelse den 5 maj 1939 med föreskrifter angående utförande och skötsel av elektriska starkströmsanläggningar med senare ändringar etc.) skall detta särskilt angivas.

Vad under punkt 2. anförts angående statspolisens medverkan vid brandorsaksundersökningar gäller ej städer med kriminalpolisavdelning.

Länsstyrelsens cirkulärskrivelse till polismyndigheterna i länet den 8 april 1949 angående rapportering av bränder skall allttjämt gälla. Å registerkort eller protokoll skall vid rapportering särskilt angivas polismyndighetens (åklagarens) beslut i ärendet. I de städer, där särskild åklagare finnes, är det tillfyllest med uppgift om huruvida utredningen överlämnats till åklagaren.

Länsstyrelsens cirkulärskrivelse den 6 november 1935 till polismyndigheter och underlydande befattningshavare å länets landsbygd återkallas härmed.

Underlydande personal bör delges innehållet i denna skrivelse.

Denna skrivelse översändes jämväl till brandcheferna i länet för kännedom. Såsom framgår av punkt 8. erhåller brandchef möjlighet att ta del av utredningar. Dessa utredningar kunna tydligen vara av stort värde för brandchefen, i synnerhet som underlag för den instruktionsverksamhet som bedrivs inom brandkåren. Länsstyrelsen förväntar att brandcheferna skola i full utsträckning taga del av utredningarna.

Statens Brandinspektion

Meddelande nr 1957: 2,

som behandlar *användning och uppställning av rökrörsanslutna oljekaminer och fristående fotogenelement*, har utkommit.

I meddelandet rekommenderas, att endast typgodkända apparater, användas, d. v. s. apparaterna bör vara försedda med SÄI:s godkännandeskylt. I samband därmed framhålls, att därest oljekamin eller fotogenelement orsakat brand, bör kopia av utredningshandlingarna om branden insändas till Sprängämnesinspektionen, Birger Jarlstorg 5, Stockholm C.

I övrigt framhålls, bl. a., risken för att i lokal med mindre god luftomsättning förbränningen i ett fristående fotogenelement kan bli ofullständig med *koloxidfara* som följd. Vidare att *oljekamin* bör vara uppställd på underlag av obrännbart material, att *fotogenelement* inom industri-, hantverks-, affärs- och lagerlokaler samt inom samlingslokaler bör vara *fast* uppställt, och att det *obrännbara underlaget*, som kan vara utfört av exempelvis betong, sten eller plåt, bör täcka en yta som sträcker sig minst 0,30 m. utanför kaminens stödyta.

Meddelande nr 1957: 3

behandlar *tillämpningen av 63 § 2 mom. byggnadsstadgan i fråga om skolpaviljonger av trä i en våning*, har utkommit.

I meddelandet refereras Byggnadsstyrelsens cirkulärskrivelse den 1 april i år till samtliga byggnadsnämnder. Häri anges, bl. a., att enligt Byggnadsstyrelsen bör skolpaviljonger av trä i en våning utan källare och vind och inrymmande 4 till 6 klassrum kunna medgivas utan krav på sektionering även om planytan skulle uppgå till omkring 500 m². Eventuellt pannrum bör emellertid förses med brandhärdig beklädnad och kapprum liksom och lärarrum (materielrum) förses med flamskyddande beklädnad.

Meddelande nr 1957: 4,

behandlar *skogsbrandstatistik*.

I meddelandet konstateras, att skogsbrandrapporter icke alltid insändas, och att insända rapporter i många fall är ofullständiga eller felaktiga. Nya rapportblanketter har nu utarbetats och ett nytt rapporteringssystem fastställts.

I fortsättningen skall rapportering av bränder ske på olika sätt beroende på brandens omfattning. Vid skogsbrand av *större omfattning* än 1000m² skall rapport *omedelbart* efter släckningsarbetets avslutande av brandchefen resp. skogsbrandfogden insändas till vederbörande kronojägare eller länskovvak-

tare, som efter komplettering av blanketten översänder densamma till länskovsbrandinspektören.

Vid skogsbrand av *mindre omfattning* än 1000 m² skall brandchefen (resp. skogsbrandfogden) omedelbart ifylla uppgifterna rörande branden på ett annat rapportformulär än det i föregående fall använda. Detta formulär skall vid skogsbrandsöngens slut insändas till länskovsbrandinspektören.

Rekvision av ovannämnda formulär sker från brandinspektionen. Tills de erhållits skall hittillsvarande rapporteringssystem tillämpas.

I meddelandet understrykes även: Underrätta länskovsvaktaren och kronojägaren snarast möjligt när skogsbrand utbrutit.

Meddelande nr 1957: 5

med *anvisningar rörande brandskyddsåtgärder för tältbyggnader (föreställningstält)* har utkommit.

I det av mängder av anvisningar rika meddelandet anges, bl. a., att intyg om tältkonstruktionen skall krävas, att tältduken bör vara impregnerad (gjorts svårantändlig), att föreställningstält bör placeras på minst 25 å 30 meters avstånd till brandfarlig byggnad, att vagnar, baracker, fordon m. m. bör placeras minst 6 m. samt halmupplag minst 12 m. från föreställningstält, att vattenförsörjningen för brandsläckningsändamål ordnas, att för utrymning i tält för mer än 600 personer skall finnas minst 3 och i tält för mer än 1000 personer minst 4 gångar (*utöver* ryttargång o. dyl.), att utrymningsvägarna skall hållas fria även från stag, stänger m. m. till trapetser, skyddsnet o. dyl., att sittplatserna skall vara fast ordnade (med undantag för loge för högst åtta personer), att trappor skall vara väl belysta och alla utgångar markerade med lampa visande rött sken, att under tid då allmänheten har tillträde till föreställningstält "bör uppvärmning av tältet icke äga rum med annan värmeapparat än sådan, som tillföres hetvatten från värmepanna, uppställd i permanent pannrum eller anordnad på annat ur brandsynpunkt godtagbart sätt", att under annan tid varmluftspanna må utnyttjas under iakttagande av vissa villkor. Härutöver innehåller meddelandet anvisningar beträffande brandredskap, ridåer, draperier och liknande, brandbevakning samt ordningsregler m. m.

Den mängd detaljföreskrifter som samlats i meddelandet är nog så välkomna, men löser näppeligen problemen med exempelvis cirkustältens brandskydd. Det är beklagligt att riksbrandinspektören synbarligen icke funnit någon form för att kräva ett "ettårigt tältbyggnadslov" av varje tältföretag innan första föreställningen ges för året! I ett dylikt "tältbyggnadslov" skulle alla med tillståndet förknippade villkor vara specificerade att likformigt gälla varje plats, där tältet slogs upp under året.

Ejektor – injektor. Brinn- och bränn-

I *Teknisk Tidskrift* nr 10/1957 innehåller TNC:s spalt en hel del av intresse för brandmannen. Vi saxa under huvudrubriken "Några ordpar och ordgrupper":

"*Ejektor* och *injektor*. Dessa båda ord kommer från latinet och betyder egentligen utkastare och inkastare. Denna betydelseskilnad bör avgöra valet mellan dem. Båda orden användes för strömningstransport- don arbetande enligt *strålpumpsprincipen*. Denna princip innebär att en genom ett munstycke e. d. sprutad gas- eller vätskestråle rycker med sig och därigenom transporterar omgivande gas eller vätska och ev. därav burna partiklar. Det vanligaste av de två orden är injektor, och ett typiskt fall är den injektor (ångstrålpump) med vilken vatten, medryckt av en ångstråle, matas in i en ångpanna. Ett typiskt fall av ejektor är avgasejektorn, använd för att evakuera en av en förbränningsmotor driven centrifugalpumps sugledning med hjälp av avgaserna från motorn; här suges luft från det inre *ut* i det fria, medan nyssnämnda injektor tryckte vatten *in* i ett slutet rum. Ibland är det emellertid inte så lätt att skilja på in och ut, t. ex. om strålpumpsprincipen användes för strömningstransport från ett slutet rum till ett annat, eller om transporten (av spån, halm e. dyl.) sker från det fria och åter ut i det fria. I sådana fall bör orden injektor och ejektor undvikas, och i stället bör sägas *strålpump* om ordet pump är tillämpligt (se TNC 25 s. 32), eljest fläkt, blåsare, matare, ibland transportör m. m. med lämpliga fördelar, t. ex. spånfläkt.

Brinn- och *bränn-*. Det intransitiva verbet brinna och det transitiva bränna heter båda på tyska "bren-

Statens Brandskola

Fana till skolan.

I samband med firandet av Svenska Flaggans Dag i år tilldelades Statens Brandskola en sidenfana. Fanan överlämnades av H. M. Konungen vid festligheterna på Stadion den 6 juni och mottogs av en delegation elever.

Brandmästaren RVO.

Till riddare av Vasaorden har utnämnts brandmästaren vid Statens Brandskola E. V. Sommar.

nen" och på engelska "burn". Detta har gjort att i svenskan ordet bränna ibland blivit använt där det borde ha varit brinna. Man har talat om en lampas "bränntid" i st. f. *brinntid*, om antal "bränntimmar" o. s. v. I *brännpunkten* för en konkav spegel eller en konvex lins samlas strålarna; benämningens förled kommer av bränna i betydelsen alstra en brännande hetta, "det bränns" i brännpunkten. En varas *brännpunkt* — inte "brännpunkt" — är den lägsta temperatur vid vilken den vid antändning fattar eld och fortsätter att brinna vid fritt lufttillträde. Denna term och definition finner man i 1951 års oljeutrednings förslag till förordning om skydd mot brandfarliga vätskor m. m., där följande två termer också definieras. *Flampunkt* är den temperatur vid vilken en vara flammar till utan att dock fortsätta att brinna. *Tändpunkt* är den temperatur till vilken en vara måste upphetas för att den av sig själv skall fatta eld utan att antändas av någon låga eller annan tändimpuls. — Sådana ord som *brännngas*, *brännolja*, *brännved* är logiskt fullt berättigade, eftersom det här är fråga om ett transitivt bränna, i betydelsen förbruka till uppvärmning eller belysning. JW."

En fast anställning som

brandman vid Fagersta brandkår

är till ansökan ledig.

Sökanden skall vara kunnig i el-installation och vara intresserad av brandtelegraf- och radioanläggningar. Svagströmstekniker har företräde. Körvana erforderlig.

Ansökningsstiden utgår den 15 juli. Prov-tjänstgöring i form av semestervikariat under juli månad kan erbjudas. Närmare upplysningar lämnas av vice brandchef Bror Watz, tel.

Fagersta 102 72.

Brandskadorna öka kraftigt.

Brandskadorna under 1956 uppgår enligt preliminära rapporter till i runt tal 140 milj. kr. mot 125 milj. kr. för 1955. Sett mot bakgrund av 1954 års brandsiffra på 100 milj. kr. har brandskadorna sålunda ökat med inte mindre än 40 proc.

Under 1956 inträffade 15 bränder med skador på vardera över 1 milj. kr. (11 miljonbränder år 1955). Enbart dessa 15 bränder svarade för skador på 34 milj. kr. eller en fjärdedel av totalbeloppet. Årets största brand var Göteborgsbranden i Göteborg-Dals pappersbruk och Strömmen & Larssons brädgård på c:a 6 milj. kr.

(Saxat ur *Föräkringstidningen*)

Bemärkelsedagar

Brandchef *Gösta Pettersson*, Malmslätt, fyller den 29 juni 50 år.

50 år.

- 1/7 Andersson, S., brandmästare, Borås.
- 4/7 Rosell, A., v. brandchef, Boxholm.
- 21/7 Larsson, S., brandmästare, Trollhättan.
- 25/7 Wikström, C., v. brandchef, Falkenberg.

40 år.

- 4/7 Engkvist, Y., brandchef, Trollhättan.

I nattens tysta timmar.

Att väktaren, den moderne tomten, har åtskilligt att bestyra, när han skall pyssla om de industrier och företag, varur samhället hämtar sin livskraft, vittnar den sammanställning om, som ett vaktbolag upprättat över sina väktares rapporter under det gångna året. Där finns många vittnesbörd om den mänskliga faktorns skröplighet. Vi saxa:

Vem skulle kunnat gissa, att noggranna och hedervärda kassörer och kassörskor trots allt i 444 fall glömt att låsa sina kassaskåp eller kassavalv?

I över 20.000 fall har väktarna låst dörrar och portar, som lämnats olästa. De har tagit vara på nycklar, som lämnats kvar i ytterdörrar, kassaskåp, garage m. m. 1.669 gånger.

Väktarna har gripit tjuvar på bar gärning vid 29 tillfällen, avvisat nära 400 obehöriga personer från sina bevakningsområden och legitimerat över 36.000 personer.

Allra värdefullaste insatserna har de emellertid gjort gent emot den röde hanen. I 223 fall har de avvärt eldsvådor, där eld uppstått. Och 26 gånger har de tillkallat brandkåren.

Bland de mera kuriösa uppgifterna noterar man, att väktarna i 51 fall påträffat och bundit djur, som slitit sig lösa i slakterier och åkerier. Nå, det har också hänt, att väktare fungerat som "barnmorskor" åt kor, som kalvat på så kallad obekvämt tid.

Kungl. Byggnadsstyrelsen

Utdrag ur förteckning rörande *Tillämpningen av byggnadsstadgan (BS) i vad avser byggnadsfrågor.*

Brandskyddsbehandling av vissa taktäckningsmaterial (132 § pkt 4 BS) (B.5.6.1954).

Eldskyddande plan framför öppen spis. Tolkning av BS 68 § 3 mom. (B.9.5.1955).

Skydd mot antändning av tak. Tillämpning av BS § 66 (B.16.5.1955).

Brandsäkerhetskrav på pannrumsdörrar i bostadshus (B.27.5.1955).

Utdrag ur förteckning rörande *Tillämpningen av anvisningarna till byggnadsstadgan.*

Korrugerade asbestcementplattor till taktäckning (B.21.6.1954).

Skorsten av gjutjärnsrör samt imrör från kök enligt förslag av AB Bostadsforskning (B.30.8.1954).

Skorstenskonstruktion samt uppvärmnings- och ventilationskanaler för det s. k. Nivishuset (67 § 1 och 6 mom. BS) (B.30.9.1954).

Skorsten till ångpanna i kvarnbyggnad (B.10.7.1954).

Ventiler av plast (67 § 6 mom. BS) (B.13.11.1954).

Friskluftsintag till pannrum (B.27.3.1954).

Befattningen som

Vice brandchef tillika brandmästare

vid Vetlanda stads borgarbrandkår kungöres härmed till ansökan ledig.

Kompetensfordran: enligt brandstadgan § 7.

Befattningen är placerad i lönegrad 19. Beklädnadsersättning utgår med 528:— kr/år. Samtliga pensionsavgifter erläggas av staden.

Befattningshavare är skyldig bebo tjänstebostad, samt skall ställa sig till efterrättelse gällande tjänste-, avlönings- och pensionsbestämmelser med de ändringar däri, som kunna komma att beslutas.

Ansökan, ställd till Vetlanda stads brandstyrelse, skall senast den 15 juli vara ingiven till brandstyrelsen i Vetlanda.

Vetlanda den 4 juni 1957.

Brandstyrelsen.